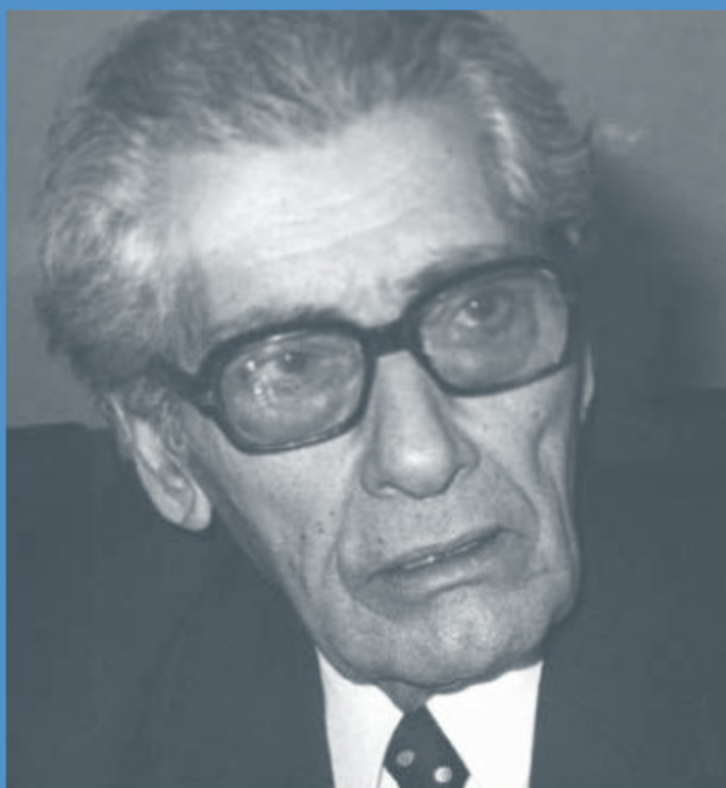

**En record de
Joan Cornudella i Barberà
en el 30è aniversari
de la seva mort**

(3-11-1904 / 26-3-1985)

**Nacionalisme i socialisme
a la Catalunya d'ara
La unitat socialista catalana**

Conferència al Col·legi d'Advocats de Barcelona
10 de juliol de 1978

Fundació

Rafael Campalans

**Nacionalisme i socialisme
a la Catalunya d'ara
La unitat socialista catalana**

Conferència
al Col·legi d'Advocats de Barcelona
10 de juliol de 1978

Joan Cornudella i Barberà

Març de 2015

Arxiu Històric del Socialisme Català

Fundació Rafael Campalans

Nicaragua, 75-77

08029 Barcelona

Tel. 93 319 54 12

e-mail: fundacio@fcampalans.cat

www.fcampalans.cat

Índex

Pròleg a càrrec de Jordi Font: Joan Cornudella, del nacionalisme radical al socialisme democràtic	5
Conferència de Joan Cornudella al Col·legi d'Advocats de Barcelona: Nacionalisme i socialisme a la Catalunya d'ara	19
Entrevista a Joan Cornudella a la <i>Informació Socialista</i>	33
Semblança de Joan Cornudella a càrrec de Joan Reventós: L'honor de Catalunya	41
Paraules de Raimon Obiols sobre Joan Cornudella	49
Necrologia de l'Il·lustre senyor Joan Cornudella i Barberà	53

Joan Cornudella, del nacionalisme radical al socialisme democràtic

Jordi Font

Podríem dir que Joan Cornudella Barberà és el capdavanter de la resistència nacional a l'interior, perquè és l'únic dirigent que retorna de l'exili en els primers moments, sota condicions extremes, amb un gran risc, i tracta d'articular una resposta nacional, en el seu cas mitjançant la creació del Front Nacional de Catalunya (FNC), concebut inicialment com una instància plural de resistència nacional contra el feixisme. En aquesta primera hora, a l'interior, pot dir-se que només hi ha dues altres organitzacions prou actives: un intent similar, denominat Front de la Llibertat, creat per l'impuls de Josep Rovira (POUM) des de l'exili, i que donarà lloc, l'any 1945, a la creació del Moviment Socialista de Catalunya (MSC); i, encara que desballestada, la presència sempre activa de la CNT.

Joan Cornudella, d'altra banda, al costat de la seva lleialtat a la Presidència de la Generalitat exiliada, jugarà un paper cabdal en el llarguíssim i difícil procés cap a la unitat nacional i democràtica contra el franquisme i que donarà lloc, per fi, a la Taula Rodona i, molt aviat, a la Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya (després, Consell de Forces Polítiques de Catalunya) i a l'Assemblea de Catalunya. Caldrà un esforç gran i continuat per aconseguir que els interessos de Catalunya se situïn per davant dels interessos de la dreta i de la ferida oberta que l'estalinisme havia deixat en el si de l'esquerra. Joan Reventós en serà l'altre abanderat i qui en pagarà un més alt preu, en haver d'entomar la fractura amb els socialistes de l'exili.

Cal remarcar, així mateix, l'evolució de Cornudella des del nacionalisme radical d'Estat Català fins al socialisme democràtic del PSC. Contra el que pugui semblar, no va ser una decisió de darrera hora, una adaptació de circumstàncies, sinó la culminació d'un llarguíssim camí d'evolució política i ideològica en el qual tractaria de fer seguir el FNC o alguns dels seus efectius

de manera progressiva. Consistirà, primer, en la batalla contra l'apoliticisme" que patia un cert nacionalisme radical, per anar assumint que el compromís nacional comportava necessàriament un compromís social. La seva continuada amistat amb efectius de la CNT constituirà un indici evident de la seva inclinació de sempre per la causa dels treballadors i de la justícia social.

En aquesta mateixa direcció, és significativa la posició que defensarà molt aviat en relació amb el fet immigratori, propugnand la integració, contra les lògiques excloents; i defensant una concepció oberta de la nació i de la identitat com a realitats sempre en procés de construcció, contra tota mena d'essencialisme. La seva llarga relació amb Joan Reventós, durant tants anys, amb un alt nivell de coincidència, no deixa de traslluir l'orientació que anirà prenent i que culminarà amb la seva final incorporació al PSC.

A continuació, tracto de documentar les anteriors afirmacions i el conjunt de la llarga i apassionant trajectòria de Joan Cornudella, sempre a partir de la biografia política que en va fer Fermí Rubiralta: "Joan Cornudella i Barberà (1904-1985). Biografia política", Biblioteca Serra d'Or, 2003.

Família i primers passos

Nascut el 3 de novembre de 1904, a les Borges Blanques, Joan Cornudella i Barberà és fill de Joan Cornudella i Duran i de Rosa Barberà i Arrufat, família d'extracció pagesa, que ara viu de fer rajoles en una petita bòbila manual. Republicans i catalanistes, el pare és assidu del Centre Demòcrata Republicà, amb una gran influència de Marcel·lí Domingo i de Francesc Macià. El nostre home, de ben jove, s'afiliarà a la Juventut Catalanista de les Borges, en l'estela de Macià. Estudiarà el Batxillerat (1915-1922) al Liceu Escolar de Lleida, laic i mixt, d'orientació catalanista i progressista, on l'ascendent de Macià es projectarà amb força sobre la seva colla, en la qual hi ha Miquel Badia. Entre el professorat, cal remarcar la presència de Joaquim Maurín, el futur dirigent del Bloc Obrer i Camperol i del POUM. Començarà a estudiar Enginyeria Industrial a Barcelona, l'any 1922, on es desplaça bona part de la colla de l'institut. S'implica en els Escamots Universitaris d'Estat Català, contra la dictadura de Primo de Rivera.

Estat Català es dispersarà a causa del frustrat "complot del Garraf" contra Alfons XIII (1925). En Joan queda despenjat, deixa els estudis i inicia un parèntesi polític de deu anys. Fa de professor de matemàtiques, és reclutat amb la quinta del 1925 i festeja amb Maria Feixa, farmacèutica del Clot. A prop de la farmàcia, es fa assidu de la timba del bar Can Adrià, especialment freqüen-

tat per la gent de la FAI, entre els quals es relaciona força amb Dionís Eroles, els germans Aracil, els germans Ascaso... La timba i la farmàcia constitueixen un eix de referència, no en va la Maria Feixa fa unes excel·lents i desinteressades cures als efectius de la FAI que resulten ferits als tirotejos. Es casen el 1929 i tenen quatre fills, cosa que empeny en Joan a espavilar-se i a mirar de fer les Amèriques (1933). Recala a Tegucigalpa (Hondures) on fa de professor de matemàtiques, de director de bòbila, del que pot, però la sort no li brilla i parteix cap a Sudamèrica (1934). Al Perú, el prenen per un espia colombià i el tanquen a la presó. L'embolic s'aclarirà in extremis i se'n sortirà per pèls. Sense un duro, treballarà encara en el bar d'un cabaret, bé que retornarà de seguida, gràcies a un ajut de repatriació de l'ambaixada espanyola. Amb les mans buides, però, s'atura a Madrid i decideix anar-se'n cap a Villamesías, a Extremadura, on viu el seu vell amic d'estudis José Mª Casco, que és del PSOE. Allà, s'embolicaran en una revolta camperola i acabaran a la presó de Trujillo. De nou al carrer, ara sí, torna a Barcelona, a recer de la farmàcia. L'aventura americana i les seves cues han acabat com el rosari de l'aurora. Té trenta anys. Escriu. Publica la novel·la "L'últim romàntic".

Cap a la secretaria general d'Estat Català

Retroba la gent d'Estat Català, que continua agrupada dins d'ERC i escriu a l'"Ara!", que és el seu portaveu. En ocasió de l'assassinat dels germans Badià, amics seus de joventut, l'abril del 1936, n'hi encarreguen la necrològica, que signarà com a "Josep Urgell" i que li reportarà un general reconeixement. El maig del mateix any, Estat Català s'escindirà d'ERC. Es defineix, ara, com una formació "nacionalista i obrerista" i defensa una "concepció del socialisme ajustada a les característiques peculiars de Catalunya". Acabarà aplegant tot el nacionalisme radical.

El 19 de juliol de 1936, Estat Català és al carrer: ha participat obertament en la victòria contra els militars colpistes, però serà bandejat del Govern i del Comitè de Milícies. I és que es disputa una mateixa base social amb ERC i amb els joves conglomerats de l'esquerra marxista (POUM i PSUC). Es pronuncia per una "República Socialista Catalana" i ocupa el Diari de Barcelona, que passa a ser el seu portaveu, amb la peculiaritat que la seva plantilla té un clar perfil llibertari. Joan Cornudella serà nomenat Cap de redacció. Ell s'afiliarà a la CNT i arribarà a una ràpida entesa amb la plantilla anarquista: hi té la mà trencada des que va anar a viure al Clot.

Estat Català s'oposa als excessos de la FAI i tracta de salvar la gent que

aquesta persegueix. El Diari de Barcelona clama: “Aturem el vandalisme i l'assassinat”. Cornudella s'estrenarà com a orador al Teatre Olímpia (Ronda Sant Pau): calmos, ponderat, amb un to que invita a la reflexió, capta l'atenció i ofereix anàlisis suggerents. Farà mítings per tota Catalunya. Elements radicals d'Estat Català resulten implicats en un complot contra Companys. Cornudella representa la posició inversa, sempre al costat del President de la Generalitat. La FAI fa front a Estat Català i posa setge a la seva seu de Rambla de Catalunya, defensada pels escamots nacionalistes. És un moment de descontrol absolut: pot ser un bany de sang i la fi d'Estat Català. Joan Cornudella tornarà a tibar de les seves relacions amb els àcrates i pactarà amb el responsable de la FAI que dirigeix el setge i que és Dionís Eroles, amic seu del Clot.

D'aquesta manera, Cornudella s'erigirà en salvador i líder d'Estat Català. L'Assemblea General de la formació el ratificarà com a nou Secretari general el novembre de 1936. El seu discurs es confirma obertament “per la unitat antifeixista i per la defensa de la democràcia”, tot i que recelará molt de la posició dels comunistes i la seva supeditació a Stalin i a la GPU (antiga KGB). Aquesta posició en favor de la unitat democràtica contra el feixisme serà una constant de tota la seva llarguíssima trajectòria resistent. El juny de 1938, Joan Cornudella no fa res per evitar anar al front: és l'hora de la seva quinta i s'incorpora al Batalló de Sapadors del XXIV Cos d'Exèrcit (Pallars Sobirà), al front del Baix Segre.

Exili i immediat retorn: neix el Front Nacional de Catalunya

L'abril de 1939, acabada la guerra, Cornudella surt cap a França, encara amb roba militar, acompanyat d'Antoni Andreu Abelló, mentre disposa que el seu ajudant i íntim amic Josep Munté resti amagat a l'interior fins a noves ordres. Esquiva els camps de concentració i obté un permís de residència a la casa que té Josep Andreu Abelló, germà del seu company Antoni, al Departament de Var, a la Provença. L'1 de setembre 1939, es produirà la invasió nazi de Polònia i esclatarà la II Guerra Mundial. No se senten pas derrotats: “s'ha perdut una batalla contra el feixisme, però no la guerra, que continua a Europa”.

Cornudella defensa immediatament “una estratègia d'unitat nacional”. De moment, farà cap a París i prendrà contacte amb la Generalitat exiliada i amb altres elements de l'exili republicà, participant en l'organització del suport als exiliats, establint contacte entre els nuclis dispersos del nacionalisme radical a l'exili... Entretant, propiciarà també l'actuació conjunta de tots els corrents a

l'interior, que acabarà donant lloc, l'any 1940, a una "organització" conjunta, gairebé espontània, de tot el nacionalisme radical, principalment dels dos corrents que giren, l'un, al voltant de Joan Cornudella i, l'altre, al voltant de Daniel Cardona. Aquesta "organització" fàctica i innominada serà el germen del futur Front Nacional de Catalunya (1942).

Després de la invasió nazi de Bèlgica, la de França es fa imminent. Mentre tothom opta per anar-se'n cap a Amèrica, Joan Cornudella fa l'opció de retornar a l'interior i organitzar la resistència. És la gola del llop, però és on caldrà construir el futur. Dirà: "l'exili no és el país, sinó un reflex del passat". Manuel Cruells el precedeix, mentre Cornudella, acompanyat de la seva dona i d'Antoni Andreu Abelló, recalca a Perpinyà, on estreny llaços amb Daniel Cardona, articula la seva relació amb els serveis secrets britànics, així com la seva connexió amb el Consell Nacional de Catalunya a Londres, presidit per Carles Pi i Sunyer. El 10 d'agost de 1940, ell i la seva dona travessen la frontera clandestinament per Port de Benasc i es retroben amb Josep Munté, del qual ja no els separarà res més que la presó o la mort.

Resistència nacional i espionatge aliat

Plegats, organitzaran una efectiva xarxa d'espionatge, de suport a fugitius, de conducció pels camins fronterers..., sempre al servei dels països en guerra contra el feixisme. La xarxa ve articulada per un eix bàsic Barcelona-Perpinyà, encapçalat, a Barcelona, per Joan Cornudella, Josep Munté i Jaume Martínez Vendrell; i, a Perpinyà, per Daniel Cardona i Antoni Andreu Abelló. La clandestinitat és màxima: canvis constants de domicili; fabricació permanent de coartades; mesures de seguretat extremes; per als propis fills, Cornudella és el "tiet Carles" que els visita periòdicament i s'interessa tant per ells...

Des del primer moment, a més d'ells, a l'interior, actuen dues altres organitzacions: la CNT; i el Front de la Llibertat, creat per Josep Rovira del POUM i precedent del Moviment Socialista de Catalunya (MSC), que Rovira crearà el 1945. Cornudella és un analista rigorós i, el 1940, vaticina l'aguant del Regne Unit, l'entrada a la guerra dels EEUU i la URSS, així com l'abstenció de Franco, que no augurarà res de bo.

Cornudella, pacientment, aconsegueix lligar, al seu voltant, una militància jove creixent, provinent de diverses formacions, en un plantejament compartit de "resistència nacional": ERC, Acció Catalana Republicana (ACR), "trentistes" de la CNT... (de nou, la CNT). I fa contactes amb altres formacions perquè

s'hi sumin. El 1941, hi haurà les primeres detencions i es crearà un primer "Comitè Executiu" de la plural "organització" sense nom.

A finals de 1941, Hitler avança imparable: l'horitzó es torna molt negre. EEUU, finalment, entra a la guerra. El 1942, Josep Munté cau a Madrid i és empresonat. El juny de 1942, Jaume Martínez Vendrell, antic cap de la clandestina Secció militar d'Estat Català, dóna suport a Joan Cornudella, cosa que permet avançar cap a la creació del Front Nacional de Catalunya (FNC), amb una forta Secció militar que treballa en favor dels aliats: forneix informació sobre les defenses militars, en preparació d'un possible desembarcament mediterrani; evacua aviadors aliats...

El 1942, la guerra canvia de signe: el III Reich s'encalla. El servei d'intel·ligència britànic, a la vista de l'eficiència dels serveis de la xarxa catalana, els ofereix cobrar. Malgrat que van bastant escurats, Cornudella s'hi nega en rodó: "és amb Catalunya que els aliats contrauen un important deute polític, que només podran saldar amb el reconeixement internacional del plet català".

El 1943, Daniel Cardona mor a Perpinyà. El FNC confirma les seves posicions: és el "front orgànic" d'enquadrament de tots els demòcrates catalans; "acata la magistratura del President català"; i ha de ser reconegut al Consell Nacional de Londres com a "representant del moviment interior de resistència". Cornudella impulsa la Secció Universitària, que esdevé una autèntica pedrera.

La gran caiguda de 1943

El 23 de novembre 1943, el FNC pateix una gran caiguda: atrapen Joan Cornudella i una setantena de militants més. Cornudella és interrogat a consciència pels famosos comissaris Pedro Polo, Vicente Creix i Juan Creix, per membres de la Gestapo i pel tinent-coronel Manuel Chamorro, cap del contraespionatge de la Guàrdia Civil. L'interrogatori dura 45 dies. Hi posa fi la intervenció diplomàtica dels països aliats, així com la intervenció de personalitats de prestigi mundial com el Dr. Josep Trueta. El canvi de signe de la guerra en favor dels aliats els estalviarà un afusellament que semblava cantat.

El 8 de gener de 1944, entren a la Model, amb l'ànim molt alt: la guerra va bé. La Secció militar del FNC ha restat intacta. La màxima acusació que pesa sobre els detinguts és haver col·laborat amb els aliats. Cornudella fa classe d'àlgebra als presos. Entre ells, hi ha trobat Joaquim Maurín, dirigent del POUM i antic professor seu al Liceu de Lleida. També el pistoler de la FAI

que havia matat els germans Badia; semblava predestinat a matar: es deia Justo Bueno.

El 18 d'abril 1944, s'emporten Joan Cornudella cap a Madrid: l'han identificat com a possible membre de la maçoneria i ha de passar pel "Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo". Ingressa a Carabanchel Alto. El 21 juliol, tindrà lloc la vista oral. Li demanen 12 anys i 1 dia.

L'estada de Cornudella a la presó coincideix amb la dissolució del Consell Nacional de Londres; Carles Pi i Sunyer passa a formar part del govern de la Generalitat, que presideix Josep Irla (1945). Cornudella dirà que respecta i acata el President de la Generalitat, però que "no creu en un govern a l'exili". Enllestit el procés de Madrid, Cornudella torna a la Model, on creen un Consell Interior de Presó (sense el PSUC) que avala l'antifeixisme de Joaquim Maurín, contra la difamació de la revista Treball. Guanyada la guerra pels aliats, a finals del 1945, els empresonats del FNC aniran sortint en llibertat. Cornudella serà el darrer (hi ha categories).

La travessia del desert

Entretant, ha acabat la II Guerra Mundial i ha començat la guerra freda. S'ha creat el Moviment Socialista de Catalunya, a partir del POUM i d'efectius del USC. També s'ha creat el Consell Nacional de la Democràcia de Catalunya o Comitè Pous i Pagès i el FNC hi ha entrat. Les potències aliades donaran definitivament l'esquena a Catalunya: no en queda cap dubte.

L'abril de 1946, té lloc la 1ª Conferència del FNC, a Dosrius. Cornudella és elegit Secretari polític i Antoni Andreu Abelló President. S'hi aprova el disseny unitari de Cornudella: "Fusionar la democràcia catalana en una sola disciplina política", així com un programa d'un fort accent social. El juny del 1946, es produeix la segona gran caiguda del FNC, a resultes de la qual queda pràcticament desarticulat.

Malgrat tot, l'octubre de 1947, s'aconsegueix celebrar la 2ª Conferència del FNC, que confirma les seves línies bàsiques: unitat democràtica, voluntat socialitzadora i superadora del capitalisme, no a l'estatisme comunista, "federació dels pobles ibèrics" per a l'endemà del franquisme i l'evolució del FNC de front a partit, atès que l'objectiu ja no és a curt sinó a llarg termini. La realitat, tanmateix, és la greu dispersió del FNC: entre la presó, la fugida cap a l'exterior (Cruells, Viusà) i l'abandó davant la falta de perspectives (Antoni Andreu Abelló...). D'entre els quadres bàsics, queda Joan Cornudella tot sol. Hivernació del FNC i també del Comitè Pous i Pagès (que desapareix el 1952,

en morir el seu patrocinator). Pessimisme general. Franco s'eternitzarà. Ara, sí: la derrota és gairebé absoluta. De 1948 a 1961, Cornudella treballarà al "Montepio Textil de Badalona". La primera meitat dels anys 50 és un autèntic desert. Sembla el final.

De sobte, gairebé de manera espontània, es produeix la vaga de tramvies de 1951. El mateix any, el FNC fa un llançament de pamflets al Liceu barceloní, contra la presència de la 6ª Flota dels EEUU al port de BCN, en plena guerra de Corea. El setembre d'aquest mateix any, mor Maria Feixa.

Joan Cornudella, davant de la situació extrema que viu Catalunya i contra les concepcions mítiques i eternes de la pàtria, afirma: "Catalunya no és una cosa sagrada, sinó una societat vivent, una contingència històrica" (ressenyat per RM Piñol a l'*Avui* del 15 de maig de 1977). El 1954, es publica "Notícia de Catalunya" de Jaume Vicens Vives, que esdevé un revulsiu. L'octubre de 1954, torna a aparèixer "Per Catalunya"-2ª època, portaveu del FNC.

Entre 1954 i 1959, tindrà lloc el relleu generacional al FNC, al voltant de Joan Cornudella Feixa, el fill del nostre home, a través de la captació universitària. El 21 de febrer de 1957, se celebrarà la 1ª Assemblea Lliure d'Estudiants, al Paraninf. Cornudella Feixa, (el fill) serà expedientat i reclutat cap a Jaca. El FNC i l'MSC, amb altres grups, reflen la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC).

Al número 2 de la 2ª etapa de "Per Catalunya", del desembre de 1954, s'hi publica "Per una política social" de Joan Cornudella, que recull el contingut de la seva intervenció al Consell Nacional del FNC, la primavera anterior. Insisteix en la seva perspectiva socialista: denuncia la tendència "especialment antisocial" del liberalisme econòmic i la marxa cap al "predomini del capitalisme financer"; reitera el seu refús de l'estatalisme comunista; afirma que "les aspiracions nacionalistes estan animades per l'alè d'una gran empresa de transformació social, amb uns horitzons en els quals el benestar, la justícia i la llibertat nodreixen la dignitat de l'home."

El 1954, Josep Tarradellas, a Mèxic, és elegit President de la Generalitat. Cornudella hi establirà una estreta i continuada relació. El curs 1955-56, amb quaranta anys, començarà a cursar Ciències Econòmiques UB, que acabarà el 1960.

El número 10 de la segona etapa de "Per Catalunya", de 1957, publica una altre escrit seu: "El problema de la immigració", on remarca la seva arrel econòmica; l'objectiu de "la integració", contra tota exclusió; i la voluntat d'apropar més la classe obrera cap al catalanisme. Això tanmateix té una primera premissa ineludible: "que el nacionalisme català encarni les aspiracions

de millorament social que caracteritza la població obrera immigrada.” Això és decisiu per al futur del catalanisme. En una carta del març de 1957 a Manuel Viusà (París), confessa el seu desig darrer: “...si fóssim intel·ligents, les formacions més o menys esquerranes i més o menys socialistes, podrien agrupar-se com a matisos d’una sola formació (...), ja saps que aquesta és la meva obsessió”; hem de fer nostres “les forces obreres, entre elles les immigrades”.

A la segona meitat dels foscos anys cinquanta, es produeix l’increment del contacte entre formacions antifranquistes, entre Joan Cornudella (FNC), Joan Reventós (MSC-interior), Josep Pallach (MSC-exili), Anton Cañellas (Unió Democràtica). Cornudella s’interessa pel federalisme del PSOE (dirigit encara per Rodolfo Llopis) i el refusa perquè “equivaleix a una forma unitària, en la mesura que uniformitza”. Un cop més, Cornudella estableix una estreta relació amb elements de la CNT i els proposa col·laborar a “Per Catalunya”, portaveu del FNC. També s’entrevista amb l’Abat Aureli M. Escarré, Josep Ferrater Mora, Dionisio Ridruejo, José Mª Areilza...

El 1957, té lloc la segona vaga de tramvies, aquest cop amb la participació activa, entre altres, del FNC i de l’MSC. El 28 juliol d’aquest any, es reunirà el Consell Nacional del FNC. Els ànims puguen. O es fa tot el possible per fer-los pujar: Cornudella, en un evident excés vitamínic afirma que tot plegat “permet esperar la fi del Règim en data no llunyana”, una cançó que no passarà de moda durant vint anys.

El 1958, es crea el Consell de Forces Democràtiques de Catalunya o Comitè Claudi Ametlla, successor de Comitè Pous i Pagès. Els contactes entre Cornudella i Joan Reventós són constants en el disseny unitari que els anima.

El febrer de 1957, té lloc el procés relatiu a la caiguda patida pel FNC el 1943. A Cornudella, li demanen divuit anys, que acabaran en uns mesos ja a complerts. El maig del 1958, serà detingut altre cop i internat a la Model. El FNC intervindrà molt activament en el Cas Galinsoga, el juny de 1959.

Anys de represa

El Consell Nacional del FNC del 24 d’abril de 1960 esdevé la III^a Conferència ajornada durant els cinquanta. Es consoliden posicions de compromís social. En una carta de Cornudella a Viusà, l’11 de juliol de 1960, s’hi diu que cal avançar en aquesta direcció “si no ens volem veure depassats pels moviments obrers que estan carregats de raó; o per la circumstància històrica que porta a un estat de coses que exigeix la revisió de l’estatut de la propietat”. Pel

que fa a la immigració, afirma, amb rotunditat i contra tota deriva exclusivista o excloent: “El treball dóna carta de naturalesa”.

Les accions del FNC s'incrementen: afegeixen als noms dels màrtirs, a la Catedral, els de Lluís Companys, Manuel Carrasco i Formiguera, Joan Peiró (1962). Campanya per la normalització del català (1963). Joan Cornudella es fa precursor de la política de desbordar la dictadura, propugnant la sortida de la clandestinitat, si cal per retornar a la presó, amb mètodes de resistència pacífica. Cornudella, a part de les continuades relacions a l'interior, a l'exterior s'entrevista amb Tarradellas (1963, 1964, 1965), amb Josep Pallach i Federica Montseny (1964), amb Romà Planas del Casal Català de París... Promou la superació del Comitè Ametlla i la consecució d'una instància veritablement unitària, sense exclusions, capaç d'emprendre una veritable mobilització popular, tot acceptant el restabliment de l'Estatut com a primer horitzó. Coincideix de ple amb Joan Reventós.

L'11 de setembre de 1964, el dels “25 años de paz”, el FNC es concentra al lloc on hi havia hagut el monument a Rafael Casanova, cosa que dóna lloc a les corresponents detencions i multes, que desvetllaran una onada de solidaritat. L'“Ara”, que substitueix “Per Catalunya”, surt amb el següent lema: “Per una Cat lliure i socialista”.

L'any 1966, durant “la Caputxinada”, convocada amb motiu de la creació del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la UB (SDEUB), prendrà forma l'anomenada Taula Rodona, una instància unitària que ningú no havia planejat, però que feia falta en aquell precís moment excepcional. Acabarà donant lloc a la Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya (1069). Això aturarà l'intent d'un Secretariat d'Orientació Catalana que impulsaven Heribert Barrera i Josep Pallach i que tractava de mantenir el PSUC al marge. Cornudella argumenta, no ja des d'una lògica democràtica, sinó també des dels interessos de l'esquerra: “La divisió del camp de les esquerres per mitjà d'un fossat a una banda del qual es deixen els comunistes és, pel cap baix, un senyalat favor que en tota circumstància es presta a les dretes.” (“Ara”, 12 gener 1966).

El juny de 1966, al Consell Nacional del FNC, Cornudella es pronuncia amb contundència contra l'essencialisme i afirma: “Catalunya és una comunitat en marxa vers la seva identificació”, és a dir, no una identitat o un “esperit” preexistent i sagrat que tot ho ha d'informar, sinó una realitat dinàmica, que es pot fer i desfer i que va camí de construir una identitat compartida i sempre en transformació, amb la qual tots els ciutadans-es puguin identificar-se. Amb això, queda clar el seu allunyament de tota matriu herderiana i, per contra, la seva coincidència amb Ernest Renan: “la nació és el consens quotidianament

renovat de la ciutadania". També posa de manifest el seu sentit d'Estat, la seva oposició a qualsevol lògica de contra-societat, propugnant l'acció política, per començar, dins del propi marc espanyol: "... no volem quedar aïllats i, amb plena consciència de les dificultats i contradiccions que implica l'empresa, ens disposem a participar en el govern del país, dins del context de l'Estat espanyol, amb totes les limitacions que això suposa.". Alhora, planteja la reorganització de les esquerres catalanes i l'avanç cap a la seva unitat: "una sola formació d'esquerres al nostre país permetria i asseguraria l'eficiència de l'acció política". I acaba propugnant una clara concepció del socialisme democràtic: "una definició socialista que vetlli per la planificació econòmica i l'augment del producte social, mantenint la llibertat que suposa el pluralisme."

Sobre la via armada, un debat sempre present al FNC, Cornudella explicarà la seva posició a l'entrevista que li farà Sergio Vilar al llibre "La oposició a la dictadura" (Ed Aymà, 1976): "El esquema del FLN argelino o el del Sinn Fein irlandés no nos vale. Si los jóvenes catalanes de hoy se enamoraran de las metralletas en vez de dedicarse a la Nova cançó, otro gallo nos cantaría. En fin, hay un proceso que conduce a la libertad al cual no hemos de renunciar. Simplemente seremos unos señores que juegan las reglas del juego en el contexto del Estado español."

El març de 1967, en el decurs de l'homenatge que es fa al Dr Jordi Rubió a la Universitat de Barcelona, Joan Cornudella és de nou detingut i empresonat a la Model. Un sector radicalitzat del FNC s'escindirà i donarà lloc al PSAN. Cornudella n'atribuirà les causes a la passivitat dels militants històrics, d'una banda, i també als efectes encomanadissos del Maig de 1968, que se'ls enduu "cap a una activitat política molt engegada, sobre unes bases molt irreal, que ens poden conduir a l'il·lusionisme polític i a l'espera revolucionària. Això, evidentment, no va enlloc". Al Consell Nacional del FNC del 25 de setembre de 1968, Cornudella fa la seva ponència: aprofitant els signes dels temps, parla en favor de la "democràcia directa" i contra el leninisme, a més de la "gradual transferència de la propietat dels mitjans de producció als treballadors"

Unitat nacional i democràtica

L'esforç unitari acaba donant lloc, el setembre de 1969, a la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya. Les gestions s'havien iniciat l'any 1967 a partir de la proposta feta per FNC en el seu document "La unitat a través de l'acció", que formula un plantejament estratègic de la necessitat

d'incloure els comunistes en les instàncies unitàries catalanes. Agrupa a ERC, FNC, MSC, UDC i PSUC. Cornudella viatjarà a Madrid, a explicar la bona nova de la unitat catalana, per si volien prendre exemple: s'entrevista amb el PSOE, amb CCOO...

El desembre de 1970, s'inicia el Procés de Burgos. Cornudella incorpora el concepte "socialisme autogestionari". Un altre sector, tanmateix, dins de l'onada radicalitzadora imperant, planteja la possibilitat de refer l'aparell militar i reprendre l'acció directa.

El novembre de 1971, es constitueix l'Assemblea de Catalunya, com a conglomerat d'agents polítics i socials, destinat a mobilitzar el poble de Catalunya i a fer sentir la seva veu mentre no pugui expressar-se democràticament.

L'estiu de 1974, té lloc el I Congrés del FNC. La radicalització hi predomina. A més de pronunciar-se contra "la insolidaritat del capitalisme", en favor del "socialisme en llibertat" i de "l'autogestió", queda oberta la hipòtesi de la lluita armada i l'acció directa.

El 20 de novembre de 1975, mor Franco. El 23 de desembre de 1975, es crea el Consell de Forces Polítiques de Catalunya, que amplia l'anterior Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya i apareix com una veu mancomunada amb capacitat de negociar. S'hi ha incorporat, entre altres, Convergència Democràtica de Catalunya (CDC). Cornudella tracta de fer de mitjancer entre el Consell i Tarradellas. Finalment, Tarradellas crea, al seu voltant, l'Organisme Consultiu de la Presidència de la Generalitat.

La incorporació als rengles socialistes

El 1976, té lloc el 2on Congrés del FNC, que propugna un "Front d'Esqueres", coincidint amb el PSC-Reagrupament i amb ERC. Cornudella apressa el pas cap a l'espai socialista, de moment via PSC-Reagrupament. Amb el FNC encara no legalitzat, participarà, de la mà del PSC-R, l'any 1977, en el Pacte Democràtic per Catalunya.

El 15 de juny de 1977, a les eleccions espanyoles, guanyen els "Socialistes de Catalunya" al Congrés i l'"Entesa dels Catalans" al Senat. L'endemà, Joan Reventós visita el Rei i visita Suárez, exigint el retorn de la Generalitat exiliada. El 28 de juny de 1977, Tarradellas arriba a acords amb Suárez, a Madrid, i se'n torna a França. El 23 d'octubre de 1977, Tarradellas arriba al Palau de la Generalitat. La Generalitat del President afusellat torna a ser aquí. És el símbol de la continuïtat nacional de Catalunya. Està tot per fer, però, per uns moments, després de tants anys, de tantes penalitats i de tants esforços, pot

dir-se: "missió acomplerta". Ho pot dir, en un primeríssim lloc, Joan Cornudella, acompanyat com sempre pel seu fidelíssim Josep Munté.

El 1978, el FNC entrarà al PSC-Reagrupament, que és en converses per incorporar-se al procés cap al Congrés de la Unitat Socialista. Els dies 15 i 16 de juliol de 1978, té lloc el Congrés de la Unitat Socialista, amb la participació del PSC-Congrés, la Federació Socialista de Catalunya del PSOE i el PSC-Reagrupament, i d'on surt el nou Partit dels Socialistes de Catalunya. El 20 de març de 1980, les coses no aniran com es preveia. Malgrat tot, Joan Cornudella seurà al seu escó, al Parlament de Catalunya. Era el mínim que li corresponia, bé que el país li deu encara el reconeixement i l'homenatge que els seus mèrits exigeixen. Posteriorment, adreçant-se a uns suposats nacionalistes que, inflamats, s'omplien la boca de Catalunya, els deia: "No sé si he dit paraules en va -me n'excuso-, això no es pot fer, no podem pronunciar paraules en va, sobretot en nom de Catalunya, sobretot el nom de Catalunya". N'hi ha uns quants, avui, que haurien d'escoltar-lo i pensar-hi.

erquè

el res-
lebrà
s, de-
stat i
mobi-
va ac-
st im-
nt de
imita-

ls

nió de
a dis-
juè es
ndicat
ertura
noltes
plena

en els
parti-
SEN-
per a
vistos.
aurien
s.»
Mallo

Telefon 200 11 33

PSC
Reagrupament

Demà dilluns, dia 10 de juliol a les 8 del vespre al

COL·LEGI D'ADVOCATS DE BARCELONA

carrer Mallorca, 283

Conferència

«NACIONALISME I SOCIALISME

A LA CATALUNYA D'ARA

Per JOAN CORNUDELLA I BARBERA

Joan Cornudella, l'home fort de la lluita nacionalista durant els anys durs de la repressió franquista, l'home que va omplir de doctrina nacionalista i socialista el Front Nacional de Catalunya, va pronunciar a la vigília del congrés d'unificació dels Socialistes de Catalunya una conferència sobre el tema de la unitat. La conferència és important pel seu contingut, perquè és una revisió a fons del que és el socialisme a casa nostra i la manera com ha d'orientar-se. Joan Cornudella té en compte els principis de servei i lluita en la qüestió nacional catalana i alhora vol dotar de contingut de classe la reivindicació de la personalitat de Catalunya.

És per la importància de la personalitat de Joan Cornudella i per la importància del que diu, que publiquem sencer el text de la conferència.

[diari AVUI, 23.07.1978]

Amics,

No em presento davant vostre amb intenció de pontificar. Per a pontificar em falta vocació, autoritat i gosadia. Em presento amb una executòria de català resistent contra la llarga opressió soferta pel nostre poble. Una executòria no pas brillant, però sí llarga. Un català resistent contra el franquisme, el règim que ha marcat i ha interpretat una de les ofertes d'unitarisme espanyol més eixarxades que es poden imaginar. Una oferta rebutjada pels catalans. Una oferta extremista, anacrònica i reaccionària, que no ha fet sinó culminar l'exasperació pel fracàs dels intents d'unitat espanyola.

La unitat espanyola

El problema de la unitat espanyola es reproduïx en tots i cadascun dels moments de canvi, com el problema cabdal de l'Estat, de la convivència de les nacionalitats sotmeses al seu poder polític. I el problema queda sense resoldre perquè les ofertes de convivència són sistemàticament poc respectuoses de la realitat. Són ofertes poc satisfactòries, irreals, elaborades amb elements que històricament es poden qualificar de materials d'enderroc.

Vull dir, per exemple, que la resposta liberal espanyola, sota el nucli dominant històric, resulta una caricatura del liberalisme.

La crisi de la unitat espanyola té una causa molt clara en la manca de disponibilitat del nucli dominant per a introduir en el tractament de la realitat uns altres factors que no siguin l'ús obsessiu de la força.

És normal que aquesta actitud sistemàtica practicada des d'uns reductes socials retardataris, accentuï en les nacionalitats les reivindicacions de la seva llibertat.

I és normal que la profunda ignorància i la consegüent indiferència a les realitats socials, irritessin profundament les nacions amb gran disponibilitat per a assumir des de la seva identitat les vigències històriques.

La darrera manifestació d'oferta unitària constitueix una revelació: amb materials literalment d'enderroc es va intentar la «contrareforma» política completament equiparable a la contrareforma religiosa del segle XVIè. La impermeabilitat al progrés caracteritza la classe dominant que, salvat tan escassos com breus períodes, ha detingut el poder a l'Estat espanyol. Aquest és l'altre aspecte de l'opressió generador de la lluita contra el capitalisme que durant la llarga fase negra ha inspirat la resistència popular. Per mi, les resistències a ambdues opressions formen un entrelligament, i un entrecreuament, que es desenvolupa conjuntament. Un cop dit que formen dos processos entrecreuats i entrelligats que en termes històrics avancen conjuntament o, dit d'una altra manera, que per mi s'exigeixen recíprocament, i que la situació de cada moment decidirà on cal carregar especialment l'accent de la lluita; un cop dit això, sento l'exigència de dir clarament que tinc establert un ordre de prioritats. Per un català de naixença és primordial la recuperació de la meva identitat. Vull dir la que em permet de ser plenament socialista. Aquesta és una explicació que us dec i que em dec. Jo sóc, com la majoria de vosaltres, un català que ha de recuperar la seva identitat. I aquest és el meu problema. Però per al 40 per cent de la població que viu al Principat, el problema no és recuperar la seva identitat de catalans; el problema és que l'han d'adquirir. I ens tornem a trobar amb un entrecreuament. Això, amics meus, és dir que la unitat catalana, la formada pels vells i pels nous, ha d'avançar conjuntament cap a la seva identitat nacional. Jo penso que el vehicle idoni per a impulsar, per a «dinamitzar» i per a culminar aquest procés, i la condició de la seva irreversibilitat, és el socialisme.

Catalunya i Socialisme

El socialisme com tots sabeu, és una estructura social -o un projecte, si hem de ser ponderats- que defineix la democràcia real, el poder del poble i la

consideració que mereix el factor «temps»; vull dir, que va definint la democràcia real en el temps per mitjà de la pràctica sistemàtica dels procediments democràtics. Estic al·ludint a l'autogestió de la qual, més que parlar-ne, hem de realitzar la praxi. Aquest socialisme és el vehicle idoni per a conferir a la comunitat catalana la coherència i la cohesió perquè el sistema de relacions socials aparegui com l'expressió de la solidaritat.

I aquí podria posar un final a aquesta comunicació dient que a tot això s'encamina la unitat socialista i que per això justament he fet aquesta opció.

Això seria en certa manera donar per sabuda l'anàlisi de la realitat com a funció i l'opció política com a derivada. I com que no ho puc donar per sabut, ho he d'explicar i m'ho he d'explicar. No pas perquè no ho tingui clar, potser no del tot; les coses no es tenen mai del tot clares, sobretot mai no les té del tot clares la gent com jo que defuig els apriorismes i les professions de fe. Però puc dir que les tinc prou clares.

Un polític, penso jo, no es pot parapetar darrera la trinxera del silenci. Ha de parlar de viva veu, s'ha de comprometre. I jo vaig a complir el deure polític de comprometre'm. Perquè la meua opció «unitat socialista» és un compromís. Des de la meua òptica, el compromís no pot ser cap altre que servir el meu país, la meua comunitat, el meu poble, la meua pàtria: Catalunya.

Per explicar la meua opció, he de fer-ho mantenint una actitud de respecte a totes les altres, actitud que és normal en un demòcrata; però la circumstància en què ens movem és filla, en alguna forma, de la situació en què ens hem mogut durant quaranta anys. No es tracta, doncs, amics meus, de l'actitud de respecte distant que es pot mantenir amb els estranys. Es tracta d'una actitud de respecte entranyable, que potser resulta una manera de definir l'afecte. Són molts anys de sentir palpar els homes i gairebé palpar les idees; molts anys de sentir la solidaritat de les hores negres. Això, als meus ulls, és el que ha enlairat els homes i ha esborrat les distàncies. Saludo tots aquells amb qui he viscut aquesta solidaritat i no me'n vull sortir dient que no sóc enemic de ningú. Me'n surto dient: sóc el vostre amic.

Països Catalans: Unitat catalana

Excuseu-me l'esplai i tornem a la feina. L'entorn de la política catalana, la realitat immediata a què em refereixo, a efectes operatius, és el Principat de Catalunya. Al Principat al·ludeixo, doncs, cada vegada que dic el meu país el meu poble, la meua pàtria, la societat catalana, Catalunya. El Principat, però és una part de la Catalunya avui ja feliçment anomenada Països Catalans, que

és una denominació que a mi em fa molt de goig.

Però darrera la denominació hi ha una realitat històrica perfectament identificable, una realitat que ha ressorgit com a projecte i com a reunió de la unitat catalana. Això és important. Això porta la població de parla catalana -i de projecte polític- a una xifra de 9.707.359 habitants, descomptats els de la Catalunya Nord, els de la franja limítrofa amb Aragó i els d'Andorra, segons les xifres de les resolucions del Congrés de Cultura Catalana (CCC) referides al 1975, distribuïts sobre una superfície de 64.856 km², la qual cosa dóna una densitat de 151 habitants per km². La piràmide d'edats, dividida en tres trossos, és:

0 a 14 anys	25,8%
15 a 64 anys	63,8%
65 i més anys	10,4%

I una població activa del 38% distribuïda en

sector I	11,9%
sector II	48,2%
sector III	39,9%

i de la qual el 85% són homes i el 15% són dones.

Creixement demogràfic

Seguint les xifres de l'àmbit de població i estructura social dels Països Catalans i aplicades al nostre entorn polític immediat, el Principat, ens trobem: a partir del 1900 amb una població d'1.966.382 habitants, el període des del 1901 al 1975 la població creix de 3.696.743 habitants en la forma següent:

creixement natural	1.365.870
saldo migratori	2.330.873

Donant així una xifra de població de 5.663.125 habitants. Trobem que del 1901 al 1950 (cinquanta anys) el saldo migratori és de 940.625 i del 1951 al 1975 (vint-i-cinc anys) és de 1.390.248.

Troblem que del 1951 al 1960 (deu anys) el saldo és de 439.887, i del 1961 al 1975 (quinze anys) és de 950.361. La immigració bat el ple del 1966 al 1970 (365.481). Entre aquests períodes el creixement degut al saldo migratori és

superior al degut al creixement natural, llevat del període més immediat del 1971 al 1975, en què el creixement natural supera el migratori.

creixement natural	310.074
saldo migratori	230.484

La immigració

El creixement degut al saldo migratori posa la població immigrada al 41 per cent de la total. Els factors de correcció, en tot cas, accentuen aquest percentatge si tenim en compte el creixement natural de la població immigrada, de major fecunditat almenys en els anys inicials, i el nombre de «catalanitzats» a tots els efectes que disminuiria la xifra. En tot cas, aquí tenim la realitat.

La realitat en xifres que ha romàs en aquest estat, vull dir, pràcticament abstracta, durant molts anys. Tanmateix, fets evidents ja sota el franquisme havien revelat aquesta realitat com un problema. Per exemple, el cada dia major ús del castellà, efecte de la immigració i de la total castellanització de les escoles estenent l'ús del castellà a infants catalanoparlants.

Per exemple, el rebuig fàctic de l'immigrant cap als suburbis per part de la societat catalana. No faig retrets, em limito a assenyalar fets gràvids de conseqüències.

Tot queda explicat per la nefasta acció del poder polític espanyol imperant i per l'opressió exercida sobre Catalunya, que ha vorejat l'intent de genocidi. Una opressió llarga, una opressió sentida pel poble.

L'opressió nacional

He dit, tot queda explicat. Realment queda «tot» explicat? O potser cal matisar i preguntar-nos cruament, cruelment, si el que he anomenat acció nefasta del poder polític espanyol imperant, no el fem servir també una mica com un subterfugi a la nostra passivitat? A la nostra llarga passivitat. No puc estar-me de dir que la passivitat sempre projecta una ombra culpable.

He dit una opressió sentida pel poble. O potser cal matisar i preguntar-nos cruament, cruelment, per «tot» el poble? Jo he tingut per cert que ser català era, per se, ser antifeixista. I encara ho tinc per cert; el nombre d'adeptes catalans al feixisme ha estat irrisori. Però això no respon exactament a la pregunta. El nombre de catalans que s'han sentit oprimits pel feixisme, o no se n'ha sentit prou, ha estat indubtablement superior al d'adeptes d'aquesta

ideologia. Si no ho volem tan dur, diguem que, per a un cert nombre de catalans, l'opressió ha anat acompanyada de certes compensacions que han, si no anul·lat, sí esmorteït almenys la seva resistència a l'opressió.

Per a la població immigrada, la qüestió de l'opressió nacional no constituïa un problema. El continuava constituint l'opressió de classe, en la major part dels casos, amb una certa compensació material per raó de millors salaris i previsiblement millors oportunitats per a llurs fills. Però el poder polític era el mateix que imperava a la seva terra, i els factors ja al·ludits de rebuig al suburbi massificat li permetia d'ignorar pràcticament l'altra llengua i la veritable expressió del poble, pel qual poderosos motius l'havien obligat a optar.

És evident que la manca de poder polític català ha impedit el correcte tractament, i el correcte acolliment, dels homes i de les dones que havien vingut a treballar, cosa que potser hauria evitat el problema. Poder polític que recuperarem a temps, espero, i en forma suficient per a tractar correctament la qüestió.

Aïllament de l'emigrant

És clar que el treball, el seu treball de cada dia ha trencat, en part, aquest aïllament i que d'alguna manera han establert relacions amb el seu poble d'adopció, amb la societat catalana.

Jo em pregunto: hem estat amatents a la situació que s'anava creant? Hem fet els esforços necessaris per anar reduint la distància inicial que ens separava dels immigrants? No l'haurem mantinguda? No l'haurem augmentada? Perquè unes certes relacions han existit.

O bé el nostre malestar de poble oprimat no ens haurà inclinat a manifestar-nos malhumoradament? No ens haurà induït, en certa manera, a cometre el greu error de confondre el treballador immigrant i de prendre'l com una presència a través de la qual el poder opressor es manifestava subtilment? Què vol dir «xarnego»? Un afalac, no.

Els immigrants, factor important del nostre creixement

Les xifres exposades anteriorment ens permeten de saber on seríem sense la immigració. Cito CCC, resolucions:

«El factor més important del creixement absolut de la població de Catalunya ha estat, en les darreres dècades, la immigració exterior -l'arribada massiva de gent provinent d'altres zones de l'Estat espanyol- que ha compensat

el dèficit de població del país, incapaç per ell mateix d'abastir les demandes de mà d'obra d'un sistema productiu en fase expansiva».

Aquests són els fets causants del problema i la citació de la resolució referent a l'àmbit cinquè del CCC deixa ben clara la seva arrel. D'ella es desprèn que el fenomen s'hauria produït amb franquisme o sense, perquè té les seves arrels en l'imparable fet de la migració camp-ciutat, accentuat encara per la gairebé miserabilització de les rendes salarials agràries -poc de rendiment per a una població excessiva- i per la demanda de mà d'obra del nostre país en expansió.

El fenomen hauria tingut, ben segur, unes altres característiques, s'hauria produït sota uns altres condicionaments, en unes altres mesures, però s'hauria produït. I d'alguna manera hauria estat conflictiu.

És convenient de preguntar-nos, dic jo, on seríem avui si durant els darrers cinquanta anys de la nostra història hagués actuat sistemàticament el poder autònom i, a fortiori, el poder català.

La migració ha rejuenit la població

Aquest conflicte aguditzat avui en forma extrema; aquest conflicte, dic jo, i molts d'altres que ens han plogut el damunt, forma part del preu a pagar per una vinculació de Catalunya a l'Estat espanyol, en la seva forma extremosa de dependència total.

Els immigrants han arribat provinents d'altres zones de l'Estat espanyol (CCC). En un altre supòsit de llibertats polítiques del nostre país: d'on haurien vingut? Hi hauria hagut altres alternatives?

L'immigrant ha estat un factor fonamental en el desenvolupament de Catalunya, ha rejuenit la població i se n'ha constituït en part integrant de la societat catalana. I això no ho mou ningú. Qui el discrimini, qui el rebutgi, qui des de la seva «fortalesa» nadiua li vulgui dictar normes de conducta a l'efecte, que s'hi pensi dues vegades.

Vull recordar als catalans oblidadissos que, com he dit abans, la qüestió podria haver-se plantejat en forma diferent, i no presentaria aspectes tan greus ni tan cantelluts com els que presenta ara. Per exemple, si haguéssim guanyat la guerra; però la vam perdre. Queda prou clar?

Les eleccions de juny del 1977

15 de juny del 1977 és una data important. Una data històrica? Si voleu,

sí. Potser en la història del nostre país quedarà registrada com una data fonamental, potser senzillament anecdòtica. A mi la història em fa molt de respecte, i el que registra, registrat queda, però no m'hi vull mesurar. Em refereixo a la història que tinc al davant, o al costat, o la que algú o altre està «escrivint», probablement tots. Si estic col·laborant en aquesta «escriptura», la veritat és que no me n'adono. No tinc consciència de pensar o d'actuar històricament; no tinc consciència històrica. En tot cas pot resultar que he col·laborat a escriure història, però pot resultar. En el mateix sentit que en morir una persona «resulta» que ha estat això o allò, no abans. No té una importància més gran i us prego que m'excuseu l'esplai.

La data del 15 de juny del 1977 produeix una obertura real cap a la democràcia a l'Estat espanyol per mitjà d'unes eleccions al Congrés i al Senat de l'Estat. A Catalunya les eleccions fan emergir en forma esclatant la realitat social catalana. La realitat que en alguna forma ja havíem detectat durant el franquisme. Catalunya obre inequívocament cap a l'esquerra; els immigrants voten massivament socialista. I l'esquerra, amics meus, avui és el socialisme.

Una nova realitat social

És una realitat social que ha incorporat la reivindicació de l'Estatut d'autonomia del 1932, actualitzat, i que ha postulat amb un, per a mi, innegable encert polític: el retorn del president de la Generalitat, honorable senyor Josep Tarradellas al qual manifesto ara i aquí el meu acatament, el meu respecte i el meu afecte.

És una realitat social que es reflecteix institucionalment en la composició del Consell executiu de la Generalitat provisional. Li manca, però, la seva institucionalització en forma de municipis democràtics i, sobretot en forma de Parlament de Catalunya.

Una realitat social que ens obre el cor a l'esperança que, pel fet i en la mesura en què tanca un període i n'obre un altre, ens produeix un cert trauma. No estàvem acostumats al poble i el seu protagonisme. Estàvem marcats per la clandestinitat, mentalitzats per ella. Havíem simplificat, en general, les nostres actituds, els nostres comportaments. Per dir-ho en forma esquemàtica, i per tant no exacta, abans contra el franquisme valia tot; a partir del 15 de juny, no val.

Una realitat social que, en la mesura en què s'«estrena», obre pel mateix fet l'etapa de difícil sedimentació de les forces reals.

Una realitat social que apareix amb tota la seva càrrega conflictiva que es

manifesta, fins i tot o potser especialment, en la navegació de la nostra única institució provisional. M'estalviaré la història perquè ha estat profusament orejada a la premsa.

Però un aspecte cabdal d'aquesta conflictivitat apareix ja abans del 15 de juny. A mesura que el desenvolupament de la campanya electoral va oferint signes reveladors del que serà el resultat, va prenent cos l'acusació de «sucursalisme» dirigida especialment contra els socialistes, PSUC, PSC-C, FC-PSOE, i amb diapasó més baix contra UCD. El matís és cert i té la seva significació.

L'acusació es llença des de posicions, diguem, «nostrades», diguem, «autòctones», pel que fa a l'obediència política. L'acusació reflecteix, per fer un símil, el tancament de caixes mental davant l'allau forana que ens ve a cobrar impostos polítics.

Sobre el sucursalisme

Jo vaig ser candidat al Senat per la coalició Democràcia i Catalunya (Pacte Democràtic - Unió Democràtica de Catalunya) per la circumscripció de Lleida i parlo de records vius. Jo vaig usar l'acusació de «sucursalisme», en to menor, però la vaig usar.

En curs de ruta, en plena campanya electoral, la reflexió sobre el tema, si no suscitada, sí accentuada per la reacció popular a la seva formulació, em va advertir de l'error.

No estic jugant amb, l'avantatge del qui diu que és femella quan li ha vist el sexe. Tinc testimonis que em guardaran de mentir, als quals vaig dir que això del «sucursalisme» era a repensar; que estàvem cometent un error, molt més greu si consideràvem la qüestió des de la nostra òptica socialista. Que estàvem fent una pifia política el resultat de la qual, si no la intenció, era discriminatori. M'estic referint al resultat objectiu. Objectivament estàvem discriminant la classe obrera immigrada sota una aparença de simple discriminació contra els partits «sucursalistes» (els socialistes), dels quals suposàvem, i continuem suposant, i més encara, estem donant com un fet irreversible, la seva total i completa dependència de les decisions preses des de Madrid i relatives a la política catalana. D'entrada, la formulació és abusiva; és una simplificació escassament admissible dins d'un plantejament o d'una conclusió política. Si l'acusació procedeix de la dreta, la cosa queda molt clara. És definida per la component classista i és deliberada. M'estic referint a la dreta que eufemísticament es proclama de centre, o de centresquerra, i fins i tot

de la socialdemocràcia. Si l'acusació procedeix de l'esquerra, o del catalanisme patriota, i el cas és menys freqüent, jo diria que expressa la nostàlgia perfectista d'una pàtria abstracta, i si bé el resultat objectiu és el mateix -i en certs aspectes accentuat encara- té, per dir-ho així, més bona intenció. El que passa és que de bones intencions l'infern n'està empedrat.

En tot cas el «sucursalisme» de què se'ns acusa, i en el meu cas l'acusació va carregada de greus connotacions, és, considerat en si mateix, el reflex del sucursalisme general del país. El país, Catalunya, és objectivament una sucursal del poder espanyol. Els decrets del 29 de setembre del 1977 em guardaran de mentir.

Recuperació de la identitat

Es tracta d'aixecar la hipoteca que pesa damunt de Catalunya. De contemplar la Catalunya real; de no anticipar a cap efecte de Catalunya ideal, que és la que resultarà del balanç històric a la consumació dels segles, quan no hi hagi futur on càpiguen els ideals.

I això es fa tirant endavant els dos processos de recuperació de la identitat nacional que vol dir recuperació del poder i forja d'una estructura social socialista. Dos processos entrelligats per als quals, si una flexió històrica no ens ofereix una drecera per a escurçar camí, caldrà una lluita llarga, difícil, penosa.

Dos processos entrelligats, ascensionals, per a refer, per a normalitzar i per a dinamitzar la nostra societat; per a donar-li la coherència i la cohesió característiques d'una societat integrada i no contradictòria. Un projecte genèric de política socialista per al qual la unitat socialista resulta indispensable. Una política operativa de govern català, amb sentit del poder i del seu exercici, amatent a la captació de tots els paràmetres actuals dins del complex de la societat catalana actual. Una política socialista sabedora, en primer i acuitant terme, que per la manca de poder polític en una dilatada etapa de quaranta anys, la relacions socials a Catalunya, com ja he dit abans, estan pràcticament per encetar; sabedora que si és cert que la política requereix un gran esforç de comunicació, ara cal fer-lo més que mai.

Abans he fet esment del molt defectuós sistema de relacions intercatalanes -vells i nous catalans- assenyalant-ne les seves causes probables. Superar aquesta mena d'incomunicació resulta un objectiu prioritari. Perquè una estructura social queda definida pel sistema de relacions que produeix (relacions de producció *latus sensus*) en el sentit que el seu contingut de classe,

segons sigui, facilita la fluïdesa o l'estratificació social. Així un status social acceptable, un «consens» per dir-ho en termes d'actualitat, queda definit per la fluïdesa de les relacions socials. Al meu entendre el desenvolupament convenient d'aquest procés té la seva garantia en un govern basat en la unitat socialista.

Per un poder català autònom

En altres termes, el nou equilibri a Catalunya del qual arrenca la successió dinàmica de situacions d'equilibri que caracteritzen el progrés, ha de ser informat per l'acció política del nou poder català. Perquè entre altres coses, ens juguem la rehabilitació de la nostra llengua i de la nostra cultura i la consolidació de la comunitat catalana. Una llengua i una comunitat, que quedi clar. Sense retòriques fraternalistes, sense barroquismes polítics, sense casolanismes tan ben pensats com suïcides.

L'exercici del poder català autònom per mitjà d'un govern basat en la unitat socialista és, ja ho he dit, la garantia d'una política catalana progressista que respon a les necessitats de consolidació de la comunitat catalana com a identitat i de la seva marxa cap a la transformació social. D'una política socialista responsable i realista. Res d'il·lusionismes, que normalment es caracteritzen per posar el carro davant dels bous. Es tracta de tirar endavant el carro muntat damunt les dues rodes de la recuperació de la identitat nacional i de la transformació socialista, i no d'una política coixa a causa de menystenir una de les dues dimensions. Amb una sola roda el carro no tira endavant.

Res de panacees, res de fugides endavant a banderes desplegadas que simbolitzen els decimonònics rituals revolucionaris del segle passat amb al·ludades glorioses i harmonies inacabables. Els somnis revolucionaris han perillat.

Em guardaré prou de dir que de les perspectives de l'home actual, dels seus horitzons, n'ha desaparegut el somni. La resposta socialista és somiadora i revolucionària. El que passa és que somniem d'una altra manera. També vivim d'una altra manera. També treballem d'una altra manera. Però continua essent vàlid que la revolució és un procés social amb un horitzó de somni.

El socialisme és llibertat

La resposta socialista té unes fites molt clares. A mi m'agrada de contemplar-les, en les estones contemplatives que tot home ha de permetre's, com un

vast moviment de solidaritat que desemboca en una societat on la llibertat és realitzada. Potser això queda un pèl retòric. En tot cas, no és gens retòrica la conseqüència que se'n deriva exigítivament: el socialisme és una manera de definir el poder social i d'exercitar-lo de conformitat amb la seva definició. O el socialisme incorpora la llibertat en la seva teoria i en la seva praxi, o deixa de ser socialisme. Una política d'esquerra és una política socialista. Perquè l'esquerra és el socialisme.

L'ambigüitat de les formulacions dretanes i petit burgeses que no es poden passar de connotacions diguem-ne socialitzants, resulten un indicador significatiu de l'audiència socialista. En certa manera i per contrast avalen la necessitat d'una resposta socialista. L'emascament ideològic de la dreta ha hagut d'accentuar els seus continguts d'equitat, de justícia social, de distribució socialitzant de la riquesa produïda, d'economia social de mercat, etc. etc. En fi, d'unes certes concessions que per a la dreta signifiquen una certa restricció a la llibertat de posseir sense la qual, diu la dreta, l'home no és lliure i la societat no funciona. Tots els correctius ideològics, i en alguna mesura de conseqüències pràctiques, amb què es vesteix la iniciativa privada, avui no poden ocultar que hi subsisteix una invariant definició del poder.

«El poder ha de canviar de mans»

Darrera de tots els correctius que poden sustentar un «status» o un consens social no aclaparador, i fins i tot suportable per a la classe obrera i les classes populars, hi ha el mateix poder. I el veritable problema no consisteix en l'extensió dels correctius que ofereix el sistema capitalista, ans en el canvi de sistema: el poder ha de canviar de mans.

És probable que el tarannà del capitalista català l'inclini més al diàleg -no oblidgeu que en català de parlar se'n diu enraonar: s'ho van enraonar- i que els passos successius per al canvi històric siguin poc traumàtics. Tant de bo. Però el veritable problema és el del poder. François Perroux va dir ja fa anys: el poder és cada vegada menys un misteri i cada vegada més un problema. És cert. Cada vegada és menys interessant el misteri de l'origen històric del poder i cada vegada és més interessant el problema de la seva realitat fàctica.

Res de simulacres de política socialista que apunten a diverses latituds de la geografia política nacional. Res de sacralitzacions més o menys subtils de la pàtria amb la idea de falcar una política social coixa i poc sincera. Jo, independentista, he dit a qui m'ha volgut escoltar que sacralitzar Catalunya és un pecat. La meva pàtria és una contingència històrica l'esdevenidor de la

qual em preocupa i m'apassiona ensems. Una pàtria que ens ha estai tramesa per la gent que ha viscut, que ha treballat, que ha gaudit, que ha mort damunt la seva terra: que l'ha encarnada.

Una pàtria que vull tenir molt a prop, que vull sentir en el bategar de la seva gent, de la meva gent. Una pàtria que com a contingència històrica que és, es pot morir, però que jo no vull que es mori.

Vull a acabar aquesta comunicació, que es proposa un objectiu limitat.

No entraré a parlar del context de canvi veritablement revolucionari en què es mou la societat actual. En un text que ja no és recent Daniel Garric diu: «La informàtica no és una segona revolució industrial comparable a la del motor. Es una revolució total». Això està passant ara, entorn de nosaltres. Voldria indicar simplement que en funció d'aquest nou context i les seves connotacions caldrà repensar molts conceptes: el treball, la població, l'economia, l'atur forçós, etc. Vull dir també que aquest poder enorme i enormement eficaç ha d'estar en bones mans. El socialisme és una estructura solidària que permet l'abordatge d'aquest futur de forma esperançadora, perquè en ella el poder és a les mans del poble. En bones mans.

No és objecte d'aquesta comunicació el recent aprovat projecte de Constitució de l'Estat espanyol, que em limito a esmentar com el consens que reflecteix la correlació de forces en presència, i que emmarca el futur Estatut d'autonomia de Catalunya. Vull dir també que el tan discutit consens és, al meu entendre, l'única via oberta per a la liquidació de l'herència franquista.

La classe obrera i la joventut

Em limitaré a comentar el paper primordial o protagonista que en el procés d'unitat socialista i en els seus resultats juguen dos factors: la classe obrera i la joventut.

Sense el suport de la classe obrera no hi ha política socialista possible. La classe obrera que viu i treballa a Catalunya, que trobo molt ferma i em fa molt de goig.

Sense una resposta favorable de la joventut no hi ha política socialista possible. La joventut catalana que trobo tan ferma i em fa tant de goig com la classe obrera.

Des d'aquestes posicions contemplo un horitzó obert, més o menys llunyà, en el qual figuren no pas com entitats absolutes, ans com a possibilitats concretes, la realització dels Països Catalans integrats en una unitat política, i configurats en una estructura coherent i cohesionada, en un mot, socialista.

Aquestes són les meves opcions.

La independència i el socialisme no són dos absoluts, però són els resultats possibles del procés d'autodeterminació social que cal tirar endavant per mitjà d'una política realista i operativa. Per a tirar-ho endavant he fet tot el que he pogut, potser no tot el que ha calgut. I faré el que pugui.

Jo no he de donar consells a ningú, me'n guardaré com d'escaldar-me. Em limito a exposar que he emprès un camí, el camí que considero exigit, ara i aquí, pel servei que dec a la meva i a la vostra Pàtria.

Moltes gràcies.

Entrevista a Joan Cornudella

Informació Socialista

Número 3. Març 1978

Per al PSC-R ha estat un esdeveniment important l'ingrés d'un dels grans lluitadors d'aquest país, Joan Cornudella i Cornellà. INFORMACIÓ SOCIALISTA ha volgut que tots els seus lectors coneguin a fons la seva personalitat política, en una extensa entrevista. En ella Cornudella explica el per què de la seva baixa del Front Nacional de Catalunya, el per què del seu ingrés en el Partit Socialista de Catalunya (Reagrupament), el seu desig que sigui un fet la unitat socialista, el seu ideal de societat catalana i moltes altres coses.

La veu de Joan Cornudella és la veu de l'experiència acumulada, a través del pas del temps, i alhora és la veu de la saviesa que es projecta cap al futur.

“Sóc un independentista i un socialista autogestionari”

Amb veu profunda, sortida de molt en dintre d'ell mateix, Joan Cornudella ens ha anat descabellant el seu cabdell d'idees polítiques, ben ric, per cert. Tant com un polític a qui –segons ell mateix confessa– alguns qualifiquen de pragmàtic. Cornudella és un intel·lectual del món polític, un home que disfruta en la trajectòria mental del discurs polític, un home que assaboreix el producte de la seva pròpia imaginació política. Enraona a poc a poc, amartellant, amb la contenció que imposa el seny, les idees més estimades, amb una preocupació inquieta per evitar ambigüitats i confusions en aquells que l'escolten.

Informació Socialista: Joan Cornudella i Barberà, si no anem errats, fou un dels fundadors i animador incansable del Front Nacional de Catalunya, que durant tantíssims anys de franquisme mantingué el foc sagrat del nacionalisme català. Per què Joan Cornudella ha deixat el seu, m'imagino, que entranyable partit?

Joan Cornudella i Barberà: El primer que assenyalo és que la meva baixa del FNC és un fet, i en la mesura en què, en política, es pot dir que és un fet irreversible, és irreversible, ni més, ni menys. El trauma que això m'ha produït no ha estat lleu. Ho vulguem o no, prop de 40 anys de militància en un partit marquen i, sobretot en l'acció política, s'hi barregen factors humans que, en un moment donat, són difícils d'aïllar dels polítics. Quan parlem de correligionari a correligionari, parlem d'home a home, i això confereix una dimensió que, perllongada durant quadre dècades, produeix uns lligams importants. Conec molta, tota la gent del Front. Hi ha persones que m'estimo entranyablement, combreguin o no combreguin amb les meves tesis polítiques. Mentre les respostes d'aquestes persones a la meva actitud política, també siguin polítiques, no vulnerarà en absolut l'efecte que els tinc.

Vaig marxar de Front amb un parlament que durà 30 segons, no va durar més, i vaig dir que, com que els meus motius eren estrictament polítics, estava en situació d'afirmar que la meva casa estava oberta a tothom, que trobarien les portes obertes i l'encaixada a punt, i això ho sostinc. Bé, la meva baixa de Front no ha estat una decisió sobtada, ni motivada únicament per haver perdut sorollosament una proposició política, sinó que ve de lluny. És doncs, el producte d'una reflexió que té algunes dates culminants. Potser la data del 15 de juny de 1977 va accentuar alguns dels punts de la reflexió, però diria que n'hi ha d'anteriors que són tan determinants com aqueixa. Per a explicar satisfactòriament la meva baixa de Front, hauria de fer tota la història de Front, cosa que no faré perquè ja està escrita i perquè FNC és un partit polític vigent, legalitzat, del qual jo no en sóc membre. Aquesta història, sens dubte, s'anirà coneixent. M'he referit a la conveniència de tenir en compte la història, per tal com jo en sóc part, i no em reca de dir que part important.

Vull dir ben alt que no sóc partidari de les escissions dins dels partits polítics. I jo no m'he escindit; m'he donat de baixa que és molt diferent. No he discutit la legitimitat dels actuals dirigents de Front, ni la discutiré. Vam perdre una votació al grup que l'havíem defensada, i, per tant, van declinar els càrrecs executius que teníem i, posteriorment, després d'una última reflexió, ens hem donat de baixa. No és que la nostra proposta –clarament socialista-, ella sola, provoqués la baixa. Cal tenir en compte el context que l'acompanyava. I que consti que, a desgrat de la nota que publicà el Consell Nacional de Front –que per a mi fou dolorosa i m'he negat a comentar-la a la premsa-, tinc un gran respecte per a FNC. Nosaltres hem indicat un camí d'una política operativa, a la qual em referiré més endavant. Aquesta política operativa, des de Front era, al meu entendre, impracticable. Aquesta impossibilitat, des d'uns

objectius radicals, com són l'independentisme i el socialisme d'autogestió, ens ha inclinat –obligat, diria- a abandonar aquest partit. Vull que quedi clar que estic parlant com a independentista i com a socialista autogestionari.

I.S.: La nostra segona pregunta, Sr. Cornudella, ha de ser forçosament complementària de la primera. Per què ingressa, precisament, en el Partit Socialista de Catalunya (Reagrupament)?

J.C.: Ingresso en el PSC-R fonamentalment per una raó política. A tothom que m'ha volgut escoltar he dit que l'independentisme i el socialisme d'autogestió són dos processos que han d'informar sobre la política del socialisme català. Penso que els objectius finals no exigeixen una fidelitat mecànica de l'acció política quotidiana a aquests objectius. Només exigeixen una fidelitat fonamental. Amb tot això vull dir que no vaig –no anem, perquè no sóc sol- a aportar res de nou al PSC-R, no anem a inventar res, ni a intentar canviar aquest partit. La trajectòria del PSC-R em sembla satisfactòria, tant des del punt de vista socialista, com des del punt de vista nacionalista.

Aleshores jo, que sóc independentista aspiro a l'Estatut, a l'Autonomia. Perquè per a mi l'autonomia és un pas lògic d'un procés nacional. A mesura que anem guanyant esglaons de poder, ens acostem a la finalitat del procés. Vull aclarir, però, que la independència no em constitueix un problema vital. La independència, probablement, vindrà quan ja farà molt de temps que jo hauré desaparegut. I el mateix dic del socialisme d'autogestió. Aquests dos grans objectius, que nosaltres pensem que estan lògicament implantats en la dinàmica del país, se serveixen a través de la nostra entestada política de cada dia. Més que proclamar, cal fer la política quotidiana que atansa els objectius finals.

És una manera de procedir políticament que no té res d'immediatista, ni res de perfectista. L'Estatut de Catalunya està a quilòmetres lluny dels meus objectius finals. I la variant socialista que es pugui implantar en un règim com el que tenim ara, que encara es caracteritza per la dependència de l'Estat Espanyol i per una forta empremta de les classes posseïdores, tampoc no serà l'ideal. Tanmateix, allò que és important és que es vagi entrellucant la meta final, que es vegi que la nostra política està impregnada de la recerca final d'un socialisme autogestionari. Això ha d'estar servit humilment, tenaçment, coratjosament per la nostra política de cada dia. Fer la política de cada dia és la forma d'arribar als grans objectius. De vegades, els grans objectius s'atenyen per mitjà de revolucions, d'aquestes flexions històriques monumentals que només succeeixen molt de tard en tard. Evidentment que un terratrèmol

històric, semblant al que es produí a la Rússia zarista, també es podria produir en el nostre temps i en el nostre país, però en això no cal pensar-hi. Més aviat cal pensar en conduir els processos en marxa, i oblidar-se d'aquestes flexions de què parlàvem.

De vegades ens enganyem, i prenem per signes probables de l'arribada d'una d'aquestes flexions històriques allò que només són aparences. Aquí, la primera malaltia del General Franco va ser objecte d'una anàlisi en virtut de la qual el poder quedava enmig del carrer. Això era totalment fals. Si el règim feia crisi, la societat no en feia. Continuaven existint unes classes posseïdores importants, unes classes mitjanes, importants i unes classes treballadores igualment importants. És veritat que també hi havia una oposició que havia fet coses, que havíem impulsat, però evidentment no teníem la força suficient –i molt se'n mancava-, per definir el canvi. Aleshores, el canvi s'ha anat produint sense que l'oposició l'hagués definit ni imposat.

I.S.: Fins aquí tot ha girat a l'entorn del FNC i del PSC-R, però no ha sortit per enlloc el Front d'Esquerres, coalició de la qual sens dubte vostè ens pot explicar coses...

J.C.: Els acords del II Congrés del FNC continuaren propiciant la idea de reconstruir el Front d'Esquerres, comptant amb ERC, amb el PSC-R. Nosaltres, vull dir el grup que hem marxat del FNC, aquest Front d'Esquerres el volíem caracteritzadament socialista. Això no va poder ser, però vam continuar les converses amb el PSC-R, en el qual sempre m'he trobat molt còmode, molt com a casa. Malgrat que el PSC-R no es faci els plantejaments radicals que jo em faig, els seus plantejaments permeten avançar camí cap als objectius que més amunt he assenyalat. Independentment del fet que no hi ha en el PSC-R res que políticament em repugni, hi ha un clima, produït pel tracte i per l'amistat, que fa que m'hi senti com a casa. En donar-me la baixa del FNC, dins de les opcions que tenia, sé que és a on em sentiré millor. Aquest partit ha assumir el procés d'unitat socialista.

I si tinc alguna cosa clara en política és que l'esquerra és el socialisme. No existeix un espai entre el que volien ocupar els partits polítics diguem de centre-esquerra i el socialisme. Per tant –i torno a parlar en plural-, nosaltres, després de reflexionar hem fet una opció socialista.

I.S.: Vostè mateix ha encetat el tema de la unitat socialista. Explícitem-lo una mica més. S'ha desencadenat un procés d'unitat socialista a Catalunya. Vostè creu que el procés arribarà a la seva consumació en un

termini més o menys raonable?

J.C.: Espero i desitjo que sí. I em penso que això arribarà per “necessitat històrica”. Aquesta expressió la dic molt poc perquè, en política, és perillós parlar de “necessitat”, perquè de vegades aquesta paraula comporta una càrrega apriorística sense base real que la sostingui. A més, tinc un gran respecte pel futur, i crec que el futur porta una càrrega d'imprevist literalment fabulosa.

Usada en el sentit que he explicat, em sembla que a Catalunya es viu la necessitat de la unitat socialista. Ens hi juguem moltes coses, en aquesta unitat. La societat catalana i la política catalana van marcant unes certes direccions i tendències. Tanmateix, la situació encara és una mica fluïda, per tal com les formacions polítiques tot just s'estan acomodant, estan buscant el diàleg amb el poble. Jo mateix, per exemple, estic perfectament acomodats als meus objectius finals, però no ho estic en la meua estratègia, en la meua operativitat política, en el servei pràctic als ideals que deia, entesos com a final d'un procés.

A mesura, doncs, que es vagi avançant i fent el rodatge, el panorama esdevindrà més clar. Hi haurà un procés de marginació de la inoperància política, i aleshores quedaran tres o quatre o cinc opcions vàlides. Per a mi, una de les vàlides és l'opció representada pels socialistes units. Em fa l'efecte que és importantíssim vertebrar el socialisme a Catalunya i fer-lo aparèixer com el que veritablement és: una gran força política –no dic si hegemònica o no– capaç d'arrossegar molta gent. No fa gaire, a l'acte d'homenatge a Josep Pallach, tant Joan Reventós com Josep Verde van anunciar el seu desig que l'any 1978 fos l'any de la unitat socialista. Em sembla que la necessitat la tenen ben clara, ben assumida. En una paraula, tots dos veuen que serà un gran bé per al Principat aquesta formació d'un gran i únic Partit de Catalunya.

I.S: Ara que hem arribat aquí, permeti'm que intenti esbrinar el seu paper sobre el caràcter d'aquest socialisme català. Quin és el socialisme viable a Catalunya?

J.C.: Diria que el socialisme és el socialisme. Si em feu definir el meu socialisme, l'autogestionari, he de dir que és aquell que implica la propietat social i la gestió col·lectiva dels mitjans de producció i de canvi, i l'exercici de la democràcia directa fins allà on sigui possible, i allà on no ho sigui, el rigorós control de la democràcia representativa. Recordem que en el socialisme autogestionari s'encomanen funcions, però no es delega poder. L'última paraula la tenen els col·lectius de base.

Més que parlar de socialisme viable, em sembla que cal reflexionar sobre l'estratègia que fa viable el socialisme. L'estratègia és la nostra política de cada dia, sempre que estigui inspirada pels objectius finals, sempre que fem la distinció entre allò que són reivindicacions purament materials i allò que en última instància estem buscant. El perill de l'avenç gradual és l'oblit de la finalitat última que ens mou. A la utopia que ens inspira s'hi arriba a través de la política quotidiana de l'acció possible. Vull dir que totes les reivindicacions materials conjunturals, han de tenir un contingut polític de fons.

Construir una societat socialista vol dir construir una societat sense classes, antijeràrquica, però ordenada. No podem aturar-nos en les reivindicacions purament materials. Els socialistes cerquem un tipus d'estructura social determinada, i no únicament unes millores socials concretes. Cal tenir, doncs, present que cada solució que doni un partit socialista a problemes concrets que es presentin, ha de tenir l'espurna de l'objectiu final del socialisme. Aquest ha de ser el socialisme a Catalunya. Amb un tarannà totalment diferenciat dels altres partits, tant en el seus objectius, com en les característiques de la seva acció política.

I.S.: Atesa la seva experiència, i ara prescindint momentàniament de la seva professió d'independentisme, quin és el nacionalisme que a Catalunya en aquest moment històric que vivim podem intentar realitzar?

J.C.: Vulguem o no, afirmar el nacionalisme és afirmar la independència de la societat catalana quant a les decisions que afecten a la seva vida política, econòmica i social. I aquí s'hi arriba per un procés. Per a mi, es tracta d'un procés gradual, d'un camí que el podem fer conjuntament amb altres partits de base nacionalista.

Parteixo de la societat catalana real, no la que jo desitjaria. Aquesta és una societat que té el perill de dividir-se en dues comunitats inconciliades. Una política desencertada portaria a la consumació d'un fet que seria la catàstrofe de Catalunya: a la separació entre la comunitat diguem-ne autòctona i la comunitat immigrada.

No tinc cap mena de reserva a la política de FNC, que sempre he assumit, segons la qual és català tot aquell que viu i treballa a Catalunya. Aquesta idea la vaig sostenir ja fa potser 20 anys, des de FNC, amb una altra formulació: "el treball dona carta de naturalesa". Que quedi ben clar, doncs, que estic al costat de la classe obrera, siguin immigrada o no immigrada. Per tant, els immigrants que han vingut a Catalunya –i bona sort n'hem tingut- aquí han comptat i molt, per exemple, a les eleccions del 15 de juny.

El procés de normalització de la societat catalana ha de ser conduït amb una política inspiradament nacionalista. En el moment en què tinguem les eines de poder polític, per condicionades que siguin, aquest poder polític s'ha de fer sentir en la direcció del procés, talment que tota la comunitat catalana, tota la gent que viu aquí, s'hi trobi bé, i en primer lloc, els immigrants.

I.S.: En comparació amb els anys trenta i en relació amb la política general de l'Estat Espanyol, en aquest moment històric -1978- la política catalana té més possibilitats de desenvolupar-se per si mateixa? Estem en més bona disposició de prescindir de les peces de la maquinària total, o bé la nostra política és ara més dependent?

J.C.: És una pregunta que m'agradaria que la contestessin alhora un economista, un sociòleg, un polític i un filòsof. Evidentment, el context polític del 1931 era molt diferent del d'ara, 1978. Llavors, per exemple, hi havia un President de la Generalitat, en Macià, que estava situat a l'esquerra, i enfront d'ell tenia una gran formació apolítica que dominava pràcticament tota la classe obrera. Aquesta força, la CNT, encara que li causà problemes, va votar Macià.

Val a dir que Macià comptava, en primer lloc, amb la base del seu carisma. En segon lloc, aconseguí una victòria esclatant a les eleccions municipals. I, tercer, no tenia una oposició pròpiament socialista. La seva primacia fou pràcticament indiscutible. Va arribar l'Estatut del 1932, que va posar els primers fonaments del poder polític català. De vegades, em pregunto on seríem, com hauria evolucionat aquest poder polític català, com hauria acomodat la societat catalana, quins graus de coherència hauria aconseguit a través del poder autòcton. On hauríem anat a parar amb 46 anys de desenvolupar la consciència nacional. La pregunta no té resposta, perquè això no ha succeït.

Avui, la societat catalana és molt diferent. Aquí hi ha més de dos milions d'immigrants, que en els seus llocs d'origen no contaven per a res. El poder polític català ha demostrat que aquí aquesta gent són alguna cosa, que han contribuït a fer el nostre país. Que aquesta gent majoritàriament van votar socialista és més clar que l'aigua. Entre la Federació Catalana del PSOE, el PSC-C i el PSUC van obtenir, a Barcelona, més del 50% dels vots. Aquesta realitat ha d'informar la política catalana, l'acció del poder polític autònom. A tota aquesta gent immigrada, sobretot els que acaben d'arribar, no se'ls pot exigir que adoptin posicions nacionalistes. Tanmateix, el que passi a la comunitat catalana immigrada és un problema nostre, ben nostre, i els resultats seran fruit del nostre encert o del nostre error.

Per acabar, vull dir que Catalunya no es normalitzarà fins que no recuperi

el sentit del poder polític. No pensem que la política catalana ha de consistir en administrar bé, perquè amb aquest ideal no farem res més que política casolana i administrativa. Els partits socialistes aquí a Catalunya han de tenir aquest sentit del poder, i sobretot la convicció que han de ser l'eix de la solució de la problemàtica política nacional. Els partits de la dreta fàcilment oblidaran el treballador immigrat. La sobirania del gran partit socialista que cal constituir ha de ser la que contempla el document del PSC-R sobre la unitat, document que apunta la solució de la nostra problemàtica nacional i dibuixa el camí cap a la superació definitiva de la divisió de la nostra societat en dues comunitats. Si la solució de la unitat socialista és autènticament catalana, haurem donat el pas definitiu envers la normalització d'aquest país nostre.

Joan Cornudella i Barberà.

L'honor de Catalunya

Joan Reventós

Text publicat a "Petjades. Evocacions i semblances", 1989

El proper 26 de març farà 4 anys del traspàs de Joan Cornudella. L'impuls d'escriure sobre ell neix del convenciment que tinc de què no s'ha fet justícia a la seva trajectòria, llevat de les paraules de Raimon Obiols en la sessió necrològica que li dedicà el Parlament de Catalunya. La vida de Joan Cornudella és un bon espill per seguir el rastre de la història del catalanisme radical en les dècades centrals del nostre segle. És una trajectòria que té punts comuns amb les aportacions fetes pel catalanisme lleidetà, en concret per F. Macià, Ll. Companys, M. Badia, H. Torres entre d'altres.

Nascut a Borges Blanques en el si d'una família que tenia un passat, realitzà els estudis al Liceu de Lleida com tants altres xicots de les comarques que envolten la capital de la Terra Ferma. Allí feu les primeres amistats, arrelà en les conviccions nacionalistes i conegué a Maria Feixa, qui amb els anys seria la seva esposa i mare dels seus fills.

Estudiant d'Enginyeria Industrial a Barcelona, continuaren desvellant-se-li els sentiments catalanistes. Féu coneixença amb un altre lleidetà -més gran que ell- fill de Torregrossa, Miquel Badia a qui veuria, junt amb el seu germà, caure assassinats al carrer Muntaner durant els anys de la República, víctimes de l'agitació social de l'època.

Sense prendre compromís política personal, encara era molt jove, seguí els incidents de Prat de Molló i l'adveniment de la República, aplicant-se acabats els estudis a la reixida professional i a la formació d'una família, casat amb Maria Freixa, titular d'una farmàcia a la barriada del Clot.

La farmàcia de la seva muller al carrer de Sant Joan de Malta, marcà una nova vessant en les actituds de Joan Cornudella. La inquietud social i l'interès pel moviment obrer. La barriada del Clot era en aquella època un feu de la CNT, en concret del Sindicat Tèxtil del Ram de l'Aigua. En un petit cafè veí a

la farmàcia, Cornudella conegué i féu amistat amb un dels sectors més durs dels confederals. Els Eroles, Aracil, Marianet Vazquez, Balius (director de Solidaritat Obrera) eren habituals contertulis, i més d'una vegada la farmacèutica havia practicat cura d'urgència a algun fertit de bala dels grups de defensa de la CNT.

Els fets del sis d'octubre, amb el seu fatal desenllaç, marquen un nou tombant en la trajectòria de Joan Cornudella, cada vegada més atret per les posicions d'Estat Català, l'organització formada pel desaparegut President Macià.

Incorporat al mateix, participà en les activitats de l'organització i la lluita contra l'aixecament del 19 de juliol. És en aquest moment que esdevé un element de contacte entre la seva organització i la totpoderosa CNT de l'estiu de 1936.

Des de llocs de major responsabilitat, col·laborà en tres accions rellevants del nacionalisme radical en el període revolucionari dels primers temps de la guerra civil; l'organització dels voluntaris catalans per a l'expedició a Mallorca; el procés d'unificació de Estat Català amb el Partit Nacionalista i Nosaltres Sols: l'organització de la Columna Volant Catalana, majoritàriament formada (com les Milícies Pirinenques) per militants del nacionalisme radical.

Nogensmenys la dinàmica d'aquells tensos mesos el portà al consell de redacció del Diari de Barcelona, convertit per incautació, en òrgan d'Estat Català. Col·laborà amb els Manuel Cruells, Jaume Cornudella, Marcel·lí Perelló, Enric Pagès. Molts dels editorials -sense signatura-són deguts a la ploma de Joan Cornudella.

L'organització de l'Estat Català passà per un període de grans tensions. D'una part les derivades de la situació revolucionària i de la guerra civil; d'altra les originades per l'absorció d'organitzacions del nacionalisme radical (Partit Nacionalista i Nosaltres Sols). Una tercera, per la pressió per incorporar Estat Català al procés d'unificació socialista-comunista, que havia donat lloc al PSUC. Joan Cornudella s'arreglera des del primer moment amb els que volien mantenir amb identitat pròpia, al partit l'Estat Català, enfrontant-se durament amb Vicenç Borrell que encapçala els partidaris de la incorporació al PSUC.

La disjuntiva no quedaria resolta fins després del confús episodi (que encara forma un enigma històric) de la sortida de Catalunya del President del Parlament Joan Casanovas, i del que foren protagonistes Torres Picard i el comissari de policia Reverter, afusellat després d'un judici sumaríssim.

Poc temps després d'aquest trist episodi, Joan Cornudella esdevindria

Secretari General de l'Estat Català, responsabilitat en què no cessà fins a la fi de la guerra civil, i que alhora significà la continuïtat de l'organització, amb la derrota de la tendència pro-fusió amb el PSUC de Vicenç Borrell.

Les dificultats que trobà Cornudella al front de l'organització foren complexes, veient-se sovint obligat a adoptar decisions per resoldre situacions que ell no havia creat.

Així hagué d'integrar la Columna Volant Catalana (que havia topat amb els militants cenetistes en el Front d'Aragó) a la columna Macià-Companys que, per la re-organització de l'exèrcit republicà, passà a ésser la 30ena Divisió comandada pel coronel Jesús Pérez Salas i de la que els voluntaris d'Estat Català formaren el 527è Batalló dirigit per J. Blavia.

L'any 1938 la lleua de Joan Cornudella és cridada a files. Malgrat les responsabilitats polítiques no vacil·là en complir amb el deure, incorporant-se al 24è Cos de l'Exèrcit que comana Vicenç Guarnier a les ordres del qual quedà, sense declinar el treball polític, fins sortir de Barcelona el 25 de gener de 1939 cap a França poques hores abans de l'entrada dels franquistes.

El desenllaç de la guerra civil marcà un nou tombant en la trajectòria de Joan Cornudella. L'exili, fos interior o exterior, les presons o camps de concentració eren per a molts catalans motiu de reflexió de la història recent per millor encarar el futur.

Cornudella compartia el criteri de què el nou conflicte entre els nazis i les democràcies occidentals, podia significar que s'havia perdut la batalla, però no la guerra.

La iniciativa de formació del Front Nacional de Catalunya es produí de forma gairebé simultània tant a Catalunya com a l'exili. Militants procedents de les Joventuts Nacionalistes i de les organitzacions radicals, assumiren la responsabilitat d'establir la inicial xarxa clandestina de la nova organització. Lluís Sabater, J. Pey i Jordi Cardona, en foren uns dels primers nuclis, entre els que figura M. Siguan, el futur catedràtic. També Enric Pagès, qui valent-se del seu passaport cubà, viatjà a França i establí contacte amb Joan Cornudella que del primer moment es mostrà no sols disposat, sinó inclinat a retornar a Catalunya.

A principis de l'any 1940, Joan Cornudella tornà al país travessant els Pirineus per arribar a Vilaller a l'Alta Ribagorça, el poble de la família de la seva esposa. D'allí a Lleida i Mollerussa, on el fidel amic Munté el guià fins a Barcelona.

El treball de Cornudella en aquests temps difícils i durs fou extraordinari: lligà caps, agermanà voluntats, estengué la xarxa de l'organització de Front

Nacional de Catalunya per la geografia catalana. Col·laborà amb els serveis d'Intel·ligència aliats per ajudar als fugitius dels camps nazis, en una tasca paral·lela a la de Josep Rovira amb el «servei d'evasió».

Aquestes tasques, mai del tot explicades, les realitzà imposant criteris rígids de clandestinitat tancada. En bona part fou possible per la col·laboració que Cornudella trobà en diverses persones que no mantenien entre si relació, perquè ell era l'únic punt de contacte. Cadascú des de la seva respectiva àrea li donaren suport valiosos. El gestor Domènec Ramon posà el servei d'una gran xarxa de relacions. El coratge i discreció, Anton Andreu Abelló des de Montblanch; Jaume Cornudella l'efectivitat de la base de Perpinyà i sobre tots el Dr. Josep Oriol Anguera, veritable àngel tutelar de Cornudella.

Per la creació dels grups d'acció del Front Nacional, Cornudella pogué comptar amb un home obsessionat per aquesta responsabilitat, Jaume Martínez: ell organitzà i donà coherència als grups, reclutant els efectius en totes les capes socials, des de treballadors del Baix Llobregat (la Colònia Güell) a universitaris de la petita burgesia de Barcelona. La solidesa de l'organització fou posada a prova l'any 1942, quan Cornudella fou detingut, restant prop de tres anys a la Presó Model de Barcelona. Les previsions i cauteles, permeteren aguantar aquella escamesa, sense que se'n ressentís l'acció del Front Nacional de Catalunya.

A partir de 1942 foren nombroses les estades de Cornudella a la presó, sotmès a diversos processos inculpat de diferents responsabilitats polítiques. Alguna de pintoresca com la que el portà davant del Tribunal de Repressió contra la Masoneria a Madrid. Durant l'estada a la presó Model, forjà una gran amistat amb Saturnino Carod, un dels dirigents més subtils i eficaços de la CNT, a qui coneixia dels vells temps.

Les detencions del 1946 de militants del Front Nacional de Catalunya, Emili Bote i Jaume Martínez entre altres, quan preparaven una acció a l'estadi de Montjuïc aprofitant la presència del dictador, estigué a punt de costar-li de nou presó. Se'n salvà per l'enteresa dels detinguts, que saberen superar tota classe de maltractes, sense comprometre'l.

Un parell d'anys més tard vaig fer la coneixença de Joan Cornudella. Un bon dia, Pere Figuera, en el pati de la Facultat de Dret, m'anuncià que anaven a jutjar-lo junt amb altres militants del Front Nacional de Catalunya. Fórem presents en el judici alguns estudiants de Dret. Allí el vaig veure per primera vegada, conduït emmanillat per una parella de Policia Armada. Durant el judici, tingué un comportament d'una gran dignitat que ens féu molta impressió.

Per conducte del seu fill gran, també estudiant a la Facultat, establiren

contacte poc temps després de sortir de nou de la presó. Durant molts anys (prop de 20) entre el 1950 i 1970, les relacions amb Cornudella, en el que era essencial, giraren entorn la política unitària a Catalunya, i la necessitat de coordinar la lluita contra la dictadura.

Els primers anys de les nostres relacions, l'actitud de Cornudella o, si es vol, del Front Nacional de Catalunya, en relació al Consell de la Democràcia Catalana presidit per Pous i Pagès, eren d'una reserva. Mort Pous, aquestes encara s'accentuaren.

Durant el període del Comitè, conegut pel nom del seu president Claudi Ametlla, actuava un secretariat del que en formaven part Heribert Barrera, Serra Gasulla, Rafael Tasis, Anton Cañellas i jo mateix. Nosaltres, els socialistes, teníem moltes reserves, tantes o més que Cornudella i els seus. Malgrat elles, la nostra posició fou sempre participativa, tractant d'imprimir dinamisme a l'actuació unitària. Motivats també per trencar l'apatia política propiciàvem la incorporació de Cornudella. El que de veritat la bloquejava eren d'una part la confusa situació d'ERC, d'altra l'actitud del President de la Generalitat a l'exili, reticent envers els organismes unitaris no vinculats a la institució. Els nostres suggeriments d'incorporació foren sistemàticament refusats.

La progressiva reixida de les plataformes unitàries a la Universitat de Barcelona, des de la refundació de la FNEC, l'any 1946, a la Solidaritat Universitària o el Comitè de Coordinació en el que coincidien en les seves activitats estudiants nacionalistes, socialistes i comunistes, féu madurar les posicions de Front Nacional de Catalunya i Joan Cornudella vers una dinàmica favorable a una política unitària catalana. Cal assenyalar que Joan Cornudella es va posicionar sempre en favor de la incorporació dels comunistes als organismes unitaris catalans. No va estar mai decantat vers el comunisme, però tampoc mai va mantenir actituds anti-comunistes.

Quan jo professava de professor a la Facultat d'Econòmiques l'any 1956, Joan Cornudella, enginyer industrial, es matriculà com a alumne en aquella facultat. Aquesta coincidència ens permeté estrènyer les relacions personals, que mantinguérem després de les detencions de 1958 i la meva separació de la docència. El període d'estudis d'economia significà un profund procés de reflexió de Cornudella, amb una evolució orientada vers el socialisme auto-gestionari en el que veia una possible confluència dels anhels llibertaris i el socialisme modern.

Fruit dels esforços per fer avançar la política unitària en fou l'acord per reprendre la commemoració de la Diada Nacional de Catalunya. Amb els anys donaria lloc a la creació del Comitè 11 de Setembre, que sense forma-

litats aplegà diversos grups polítics per tractar d'engegar una commemoració unitària. Malgrat els esforços, la primera temptativa acabà amb un rotund fracàs. Encara recordo la trobada de seguretat mantinguda amb Cornudella i Heribert Barrera en un petit bar del carrer Bruch, en què inútilment tractàrem d'explicar nos mútuament la poca capacitat de convocatòria. En les coredisses que seguiren a l'embrió de manifestació, Heribert Barrera ensopegà amb la mala fortuna de trencar-se un braç.

La incorporació del Front Nacional de Catalunya i de Joan Cornudella a la política unitària ve marcada sobretot per l'impuls dels estudiants i la constitució del SDEUB amb l'acte celebrat al convent dels caputxins de Sarrià l'any 1966.

El procés unitari és prou conegut, se n'ha escrit més d'un treball explicant-ne els fets. No cal doncs insistir en els seus detalls. De la plataforma d'ajut als detinguts al Convent dels caputxins, a la formació de la Taula Rodona de Barcelona, d'ella a la creació de la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques. Després de l'Assemblea de Catalunya, l'organisme consultiu de la Presidència de la Generalitat a l'exili, foren els instruments amb els què Catalunya afrontà la transició democràtica. En tots ells Cornudella en fou no sols partidari, sinó un protagonista convençut i decidit.

Vull assenyalar que en aquesta fase el Front Nacional de Catalunya visqué una molt seriosa crisi. Per ella Cornudella va haver de veure com un grup selecte de militants del Front se'n separaven després d'un congrés celebrat a Sant Just Desvern. Divergències tàctiques i estratègiques del nacionalisme radical, donaren lloc al naixement del PSAN, que anys més tard, amb els «Provisionals» incorporaria a la nostra política la terminologia irlandesa.

Impulsat per les conviccions que havien motivat la constitució del Front Nacional de Catalunya l'any 1939, i d'acord amb els objectius del mateix, Cornudella considera era el moment de procedir a l'auto-dissolució de l'organització de resistència. Tenia el criteri de què un cop aconseguida la normalitat democràtica, i restablerta, ni que fos provisionalment, la Generalitat amb el retorn del President Tarradellas, cadascú dels militants devien prendre partit polític, d'acord amb les seves particulars conviccions polítiques i socials.

De fet, el Front Nacional de Catalunya actuava des de feia temps com un partit. El que volia Joan Cornudella, consegüent amb l'ideari socialista, era iniciar un procés d'atansament als socialistes. Ell contemplava des d'una aliança inicial fins a una possible federació. El que quedava clar era la seva voluntat de promocionar definitivament els nacionalistes del Front en l'àmbit del socialisme democràtic. L'intent, com és sabut, no va tenir massa èxit.

Al no aconseguir fer avançar la postura expressada, es separà de Front Nacional de Catalunya, incorporant-se amb un selecte grup de companys en el Reagrupament Socialista, després Partit Socialista de Catalunya (Reagrupament), que temps més tard confluiria en el procés d'unitat socialista que donà lloc a la formació del Partit dels Socialistes de Catalunya.

Formant part de les candidatures de la nostra formació, fou elegit diputat del Parlament de Catalunya, responsabilitat en la qual es mantingué fins el seu traspàs.

Com molt bé va resumir Raimon Obiols amb paraules lapidàries, Joan Cornudella encarnà el combat d'honor de Catalunya contra els enemics del nostre poble. Tota la seva trajectòria s'explica, o queda explicada, amb el títol del butlletí que durant anys redactà en bona part personalment «Per Catalunya».

Sobre Joan Cornudella

Raimon Obiols

(Extret del seu llibre *El mínim que es pot dir –Memòries polítiques, 2013*)

Em vull detenir en algunes de les persones que endegaren el procés unitari de la Coordinadora. Vaig tenir la sort de treballar molt amb elles en aquells temps de lluita comuna i, com diuen en castellà, «el roce hace el cariño»; les vaig conèixer i estimar. Les evoco també perquè crec que, en general, són persones que han estat menystingudes i corren el risc de ser ignorades en el futur. No sé si a ells això els hauria importat gaire, però a mi aquest oblit, que sovint no és innocent, no m'agrada gens.

Entre elles, Joan Cornudella i Barberà és el gran «transparent», el gran oblidat. Me'n sento una mica responsable. Rellegeixo ara, en unes notes meves de l'any 2004 (quan Cornudella feia nou anys que era mort), el resum d'unes converses que vaig tenir amb el seu fill, Joan Cornudella i Feixa. Em demanà que fes gestions a la Generalitat per tal d'aconseguir un gest institucional en memòria del seu pare. Vaig fer-les, amb el president i alguns consellers, sense resultat. Joan Cornudella fill era a l'hospital; morí poques setmanes després, sense haver pogut veure aquell gest de reconeixement nacional al seu pare, que encara avui no s'ha produït. Em vaig maleir per no haver estat més tossut i impertinent en les meves gestions.

Joan Cornudella i Barberà, que vaig tenir l'honor de conèixer i tractar molt, era un dirigent excepcional, en el sentit més literal de la paraula. L'agost de 1940, Cornudella, que havia estat secretari general d'Estat Català durant la guerra i s'havia exiliat a França el 1939, va entrar clandestinament a Catalunya i es disposà a dirigir la reorganització i el combat del seu grup, que es convertiria ben aviat en el Front Nacional de Catalunya. No sé si ens entenem i ho repeteixo: Cornudella va tornar clandestinament a Catalunya, essent el secretari general d'Estat Català, l'agost de 1940. La gent jove ha de comprendre què significava allò en aquell temps: era un joc de vida o mort.

Vaig tenir una gran amistat amb Josep Munté i la seva dona, Carmeta Torres, que van col·laborar heroicament en el retorn de Cornudella a Catalunya i en el seu prolongat combat posterior. El valor d'un gest de coratge rebel, d'un moment d'entusiasme heroic, és sempre admirable; ho és molt més, em sembla, la perseverança del combat quotidià, quan cal fer front, dia rere dia i any rere any, no sols a la repressió sinó també a les incomprendions, les divisions i el desànim. Joaquim Ferrer contà a Fermí Rubiralta, l'autor d'una biografia de Cornudella,¹ que li havia sentit dir aquesta cosa inusitada: «el 1939, no ens sentíem derrotats». De fet, em sembla que seria més exacte dir que no li donà la gana de sentir-se'n i que actuà en conseqüència. Empresonat pels franquistes, amb una setantena de companys, per primera vegada, el 1943, continuà lluitant, impertorbable, fins a la recuperació de la democràcia.

«Un home pot ser destruït però no derrotat», escrigué Hemingway a El vell i la mar, parlant de Santiago, el pescador vell i cansat que després de lluitar dos dies i dues nits captura un peix immens, el lliga al costat de la barca però no pot evitar que sigui després devorat pels taurons. En tot cas, ha lliurat la seva batalla i ha vençut. Cornudella guanyà en el seu combat pel restabliment de les nostres institucions i llibertats; malgrat els millets i bandarres que se n'aprofiten i si badem les sufoquen.

A finals del 1979 vam ser uns dies a Milà, amb Ernest Lluch i Andreu Garcia de la Riva, i visitàrem Riccardo Lombardi, un mític resistent antifeixista i dirigent de l'ala esquerra del Partit Socialista italià. Ens rebé a la universitat, després d'un debat en una aula plena de gom a gom d'estudiants; estava a punt de fer vuitanta anys i fumava, a mig matí, un llarg toscano. La cosa impressionava sabent que, apallissat pels squadristi de Benito Mussolini, tenia inutilitzat un dels pulmons. Recordo el compliment que féu l'Ernest (que, com jo, mai havia aconseguit fumar-se més que un prudent mezzo toscano) sobre l'excel·lent aspecte de Lombardi, i la resposta que aquest li donà: «La política rejuveneix». Em recordà Cornudella. El món, per sort, dóna aquesta mena de persones que s'entreguen a una causa i mantenen tota la vida els ideals de la joventut: lluitadors apassionats i persistents; gent sempre al peu del canó, patint-ne les conseqüències, entrant si és precís a la presó. Cornudella hi va ser, ultra incomptables detencions de curta durada, el 1943-46, el 1958, el 1967. Sense penjar-se medalles ni demanar-ne. «Era un home d'honor, no d'honors», vaig dir quan morí, recordant-lo en el Parlament de Catalunya.

1 Fermí Rubiralta, *Joan Cornudella i Barberà (1904-1985). Biografia política: 50 anys d'independentisme català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003.

A Cornudella el nacionalisme no li perdonà que en la darrera etapa de la seva incombustible trajectòria política s'incorporés al PSC. Com ha escrit Fermí Rubiralta, va ser una decisió que ha pagat amb «l'elevat peatge de l'oblit i de la manca de reconeixement». A curt termini, aquella decisió li significà una dolorosa ruptura amb alguns companys de lluita de molts anys. A llarg termini podia significar (d'això Cornudella n'era conscient) el preu d'un silenci que jo almenys vull trencar un xic en aquestes pàgines.

En una intervenció en el Parlament de Catalunya, el 6 d'abril de 1983, Cornudella esmentà les raons de la seva incorporació al PSC: volia contribuir a «catalanitzar l'esquerra», que Catalunya «no se'ns parteixi en dues», que «la normalització lingüística generi les majors esperances». Mesos abans de morir, publicà un text al diari *Avui*, en resposta a un company que li retreia la seva participació en la unitat socialista. «El procés va per llarg», escrigué. «D'ací a vint anys o trenta, quan vós hi sereu encara i jo no, si teniu ocasió de recordar amb algun amic comú aquesta picabaralla, espero que pugueu dir: Joan Cornudella i Barberà no anava pas tan lluny d'osques».²

Avui es pot fer un balanç serè d'aquella opció a favor de la «catalanització de l'esquerra» i de la unitat civil catalana. Hem tingut un president de la Generalitat que és un català catalanista nascut a Andalusia: a Cornudella li hauria agradat. Vaig pensar en ell i en la seva voluntat de «catalanització de l'esquerra» quan la Fundació Jaume I atorgà el seu Premi d'Honor del 2003, que es concedia «a persones vivents o entitats que hagin ajudat a enfortir la consciència de comunitat nacional i el sentit de pertinença a la cultura dels Països Catalans», a José María Álvarez, secretari general de la UGT de Catalunya, nascut a Astúries l'any 1956 i arribat a Catalunya als dinou anys per treballar a la Maquinista Terrestre y Marítima. Assenyalant que Álvarez «participa en tota mena d'iniciatives, algunes ja establertes —com el Consell Social de la Llengua Catalana— i d'altres que ell mateix crea i impulsa», com el Servei Lingüístic de la UGT o les jornades sobre «Llengua, treball i societat», els cursos de català per a immigrants, etc., el jurat deia que «Álvarez vol que els sindicalistes (...) es guanyin un paper i una veu protagonistes en una Catalunya nacionalment forta i socialment justa i cohesionada», i afegia: «Se'l premia a ell i, a través d'ell, a una organització i encara a un moviment, a una consciència cívica renovada.»

Josep Benet deia, en una entrevista de 2003: «Qui havia de dir a la gent d'abans de la guerra que, passats uns anys, les comunicacions públiques de

2 *Diari Avui*, 6 de maig de 1984.

sindicats com CCOO o UGT es farien en català?».

Hem vist després, en les manifestació contra la sentència del Tribunal Constitucional retallant el nou Estatut i en la de l'11 de Setembre de 2012, una presència massiva dels sindicats. Si ho hagués pogut veure amb nosaltres, Cornudella hauria pensat que «no anava tan lluny d'osques».

Necrologia de l'Il·lustre Sr. Joan Cornudella i Barberà

Primer punt de l'ordre del dia de la sessió plenària
del 8 de maig de 1985 del Parlament de Catalunya

El primer punt de l'ordre del dia és la necrologia de l'Il·lustre senyor Joan Cornudella. Aquesta Presidència saluda amb emocionat afecte els familiars del nostre homenatjat, que ens honoren amb llur presència, i els fa presents els sentiments d'amistat i companyonia que experimentem tots els membres de la Cambra envers la figura de l'Il·lustre col·lega desaparegui físicament, però no del nostre record, que en alguns casos té molt llunyanes arrels que, per al qui us parla, es remunten a quaranta-cinc anys endarrere, precisament als dies de l'octubre del 1940, que el President Companys es trobava a Montjuïc en vigílies de la seva immolació.

Això farà comprendre millor als presents l'emoció amb què el qui té l'honor d'adreçar-vos la paraula la cedeix ara a l'Il·lustre Diputat senyor Raimon Obiols perquè faci el seu parlament en memòria de l'Il·lustre company que acaba de deixar-nos.

L'Il·lustre Diputat senyor Raimon Obiols té la paraula.

El Sr. OBIOLS: Moltes gràcies, Molt Honorable senyor President. Senyores Diputades, senyors Diputats, comprendran perfectament que és un gran honor per a mi —en tant que President del Grup parlamentari Socialista i Primer Secretari del Partit al qual pertanyia. Joan Cornudella en el moment de la seva mort— pujar aquí a evocar la seva figura.

Quan, arran de la mort de Joan Cornudella, se'm va demanar la meva valoració, el meu comentari, vaig dir que per a mi Joan Cornudella era un home d'honor; no era, en canvi, un home d'honors. Era un home senzill, un home amb la bonhomia, la modèstia d'un home del poble. Era un home que no evocava de manera permanent un historial. Era un home, malgrat tot, que tenia al seu darrere un llarguíssim i honrós itinerari de combat al servei de Catalunya,

de combat per la llibertat de Catalunya. Itinerari de més de cinquanta anys, des de l'etapa inicial de la seva joventut, en què s'afilià, l'any 1923, a Estat Català, organització de la qual arribà a ser Secretari General; itinerari que prosseguí en els combats democràtics i nacionals de la República, que prosseguí en el combat durant la Guerra Civil, en el 24 Cos d'Exèrcit, i que continuà a partir del 1940 en el seu retorn a Catalunya després d'un curt i impacient exili, de la mà de vells i fidels companys, militants antics com ell.

Entrada a Catalunya, doncs, el 40, en contrapunt amb el procés de constitució, a França i a l'interior del Front Nacional de Catalunya, í afebrada i permanent activitat política en la clandestinitat fins al moment de la seva detenció, l'any 1942.

Evocar això, sobretot davant els joves, significa quelcom d'important per als qui hem tingut la sort de poder lluitar al costat d'aquest home. Jo no vull fer literatura sobre què podia significar, l'any 1942, l'entrada en les comissaries de la policia franquista sota l'acusació de lluitar per la llibertat, per la democràcia, per Catalunya. Simplement, un comentari: els detinguts dels anys cinquanta, dels anys seixanta, dels anys setanta, tenien l'únic consol, en el moment d'entrar en les comissaries del franquisme, de pensar el que allò era a la dècada dels quaranta.

Voldria evocar també, més enllà del que significà de sacrifici a una causa democràtica i nacional, el paper polític importantíssim que Joan Cornudella, al front de la seva organització, va jugar durant els anys de la dictadura. A través de la persecució constant d'una política d'afirmació nacional i democràtica, de la prossecució d'una política d'unitat de totes les forces democràtiques de Catalunya, primer en el Consell Nacional deia Democràcia Catalana, després en la Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya i en l'Assemblea de Catalunya.

En moments d'exclusives polítiques entre partits, d'incomprensions i els recels, el Front Nacional, i, al seu davant, Joan Cornudella, jugà un paper eminentment positiu per aconseguir la unitat de tots els sectors democràtics de la vida política i social del país en la lluita pel restabliment de les llibertats democràtiques i nacionals i pel restabliment de la Generalitat.

Aquest home —hi insisteixo, home d'honor, home que és un exponent destacat d'una generació que ha estat en tots els combats al llarg de cinquanta anys— ha estat també un home que ha reflexionat d'una manera permanent a l'entorn de les seves preocupacions juvenils, a l'entorn dels seus ideals, que s'han continuant de manera ferma al llarg de tota la seva vida; ha estat un home que ha compaginat una fermesa total en els seus principis i en les

seves conviccions amb una flexibilitat, una llibertat d'esperit, una llibertat de pensament a l'entorn de la consideració dels fets i de les circumstàncies que han anat acompanyant el seu llarg combat.

Per això, Cornudella ens sorprenia a tots per l'amplitud de les seves preocupacions, per l'heterodòxia permanent de molts dels seus plantejaments, pel fet, per exemple, que arran dels setanta anys es decidís a llicenciar-se en ciències econòmiques, pel fet que en els rengles del nostre partit el seus amics, els seus interlocutors habituals eren aquells i aquelles que apareixien, precisament, com a més contraris, aparentment, a la seva biografia i als seus plantejaments : els joves —la seva antítesi en el pla generacional— i els sindicalistes —la seva antítesi, també en certa mesura, des del punt de vista dels orígens, de les arrels, de les trajectòries.

Era amb ells, fonamentalment aquests darrers anys amb els quals sostenia un diàleg permanent en el si del Partit Socialista.

Home, doncs, de pensament laic, de pensament obert de manera permanent a les noves realitats a què ell s'abocava amb il·lusió i amb preocupació també en determinats moments conscient que el país i les circumstàncies anaven canviant —jo recordo com evocava en alguna conversa una cita de Georges Duhamel que Charles De Gaulle havia col·locat al frontispici d'alguns dels seus llibres: «l'odeur du monde est changé» —l'olor del món ha canviat. Ell s'adonava d'això, resseguia una reflexió permanent sobre la crisi econòmica, social, cultural, de valors que afecta avui Catalunya i tot el món occidental i tenia la ferma convicció, al llarg d'aquest itinerari de pensament, que era en les posicions d'esquerra, en les posicions del socialisme que es podia trobar la solució a les qüestions nacionals de Catalunya i als greus problemes que la crisi actual, que els canvis actuals generen en la nostra societat.

En l'alternativa entre polítiques d'igualtat i de progrés, o polítiques de nou darwinisme social, polítiques d'escissió entre sectors de privilegi i sectors de marginació en la societat, com s'albira avui en funció d'una determinada evolució de les coses en el món occidental, Cornudella havia fet ja fa molt de temps una opció, l'opció al costat dels treballadors, l'opció al costat dels desvalguts, l'opció anticapitalista, explícitament proclamada en les seves darreres afirmacions dient que ell se sentia cada vegada, cada dia que passava, més socialista.

Però, més enllà de la seva afiliació ideològica, més enllà de les seves posicions polítiques, Cornudella és avui ja una figura de Catalunya, no la figura d'un partit, és la figura del Front Nacional d'un llarg període, és la figura d'un representant del poble de Catalunya en els rengles del Grup parlamentari So-

cialista, ben entès, però és també una figura d'honor en un país on uns quants supervivents de la desfeta, supervivents de la Guerra Civil, van ser a la cita l'any 40 i no van doblegar-se en cap instant en aquest combat permanent que ha donat finalment els seus fruits.

La Generalitat de Catalunya, el poble de Catalunya crec que estan en deute amb aquest combatent per la llibertat del nostre país i que està pendent l'homenatge nacional que aquest home mereix.

Moltes gràcies.

El Sr. PRESIDENT: Moltes gràcies, Il·lustre senyor Raimon Obiols. I, com a conclusió d'aquesta part de la sessió dedicada a homenatjar l'Il·lustre Diputat senyor Joan Cornudella i Barberà, invito els Il·lustres membres de la Cambra a recollir-se un minut en memòria seva. (Pausa.)

Moltes gràcies.